

”Hvordan fungerer godkjenningssystemet for enslige adoptanter i Norge?”

Masteroppgave i pedagogikk

Laila Larsen

Høst2007

Universitetet i Oslo
Det utdanningsvitenskaplige fakultet
Pedagogisk forskningsinstitutt

SAMMENDRAG AV MASTEROPPGAVEN I PEDAGOGIKK

TITTEL:

”Hvordan fungerer godkjenningssystemet for enslige adoptanter i Norge?”

AV: Laila LARSEN

EKSAMEN: Mastersoppgave i pedagogikk ved PFI

SEMESTER: Høst 2007

Problemområder

Det finnes mye informasjon om adopsjon med fokus på adoptivbarnet og foreldreparet som adopterer.

Derimot finnes det lite informasjon om den enslige adoptanten. Hvem blir enslig adoptant? Hvilke erfaringer har disse adoptantene? Er systemet godt nok i forhold til mål og de ulike hensyn som må tas? Hva er disse målene og hvilke hensyn er det snakk om?

Den historiske utviklingen viser at antall enslige adopsjonssøkere øker. Den første enslige adopsjonen ble innvilget i 1997. Ikke som følge av en lovendring, men heller som en konsekvens av utviklingen ellers i samfunnet.

Det stilles strenge krav og spesielle resurser for å adoptere som enslig.

De sentrale aktørene i godkjenningssystemet er det kommunale sosialkontoret/barnevernet som skriver sosialrapporten om søkeren, de regionale Bufetatene gir godkjenningene eventuelt avslagene og adopsjonsforeningene som formidler adopsjonen.

Gjennom dette systemet og dets prosedyrer skal en finne ut om søkerne tilfredsstiller kravene til å bli enslig adoptant.

Min problemstilling er som følger:

”Hvordan fungerer godkjenningssystemet for enslige adoptanter i Norge?”

Metode

For å få en forståelse av hvordan godkjenningssystemet fungerer har jeg først og fremst valgt å gå til kilden, de enslige adoptantsøkerne/adoptantene. Med hensyn til metodevalg har jeg brukt kvalitativt intervju og enquête.

Jeg har intervjuet tre enslige adoptantsøkere. I tillegg sendte jeg ut 120 spørreskjemaer hvor jeg fikk 57 svar.

Hovedkonklusjoner

Med støtte i den litteraturen jeg har valgt å bruke pluss den informasjonen intervjuene og enquêten gav meg har jeg funnet det hensiktsmessig å dele funnene inn i samme kategorier som jeg brukte på spørreskjemaet og til dels i intervjuene. Funnene fra intervjuene og enquêten er i stor grad sammenfallende. Det vil si at de kvantitative resultatene i stor grad støttes av de kvalitative funnene og omvendt.

1. Alder.

Enquêten viste at 86 % er mellom 36-45 år. Alle intervjuobjektene var også i denne aldersgruppen.

Dette kan skyldes utviklingen ellers i samfunnet hvor tendensen er at kvinnene venter stadig lengre med å få barn. Mest sannsynlig skyldes det også at det tar tid å tilfredsstille kravene til å bli enslig adoptant, både egne og andres, og dermed utelukker yngre søkere.

2. Bosted.

71,9 % bor i det som defineres som Sør-Norge som omfatter Bufetatregionene sør, vest og øst. 17,5 % bor i Midt-Norge og 7 % bor i Nord-Norge. Intervjuobjektene bor i Sør-Norge. De som bor i Nord-Norge skiller seg også mest ut med hensyn til de andre svarene.

3. Adoptantene/søkernes erfaringer med aktørene i godkjenningssystemet.

Her kommer Bufetat dårligst ut da 24,6 % av informantene fra enquêten har svart at deres erfaringer med Bufetat er mindre god. Intervjuene viser samme tendens. Dette kan skyldes manglende systembetingelser hvor Bufetat har for sterk lokal identitet på bekostning av en helhetsidentitet til godkjenningssystemet. Fraværet av det kollektive ansvaret dette kan gi svekker kvaliteten i systemet. Det finnes et behov for å utvikle kommunikasjonslinjene i systemet. Mangelfull kommunikasjon kan skyldes mer vektlegging på faglig og yrkesspesifikk kompetanse på bekostning av personlig kompetanse.

Intervjuene omfattet også spesifikke spørsmål rundt hvilke egenskaper de intervjuede så på som viktige hos aktørene. Svarene her kan også oppfattes som støtte til overstående.

4. I hvilken grad adoptantene/søkerne har funnet spørsmål og krav relevante.

Bare 5,3 % av de som svarte på enquêten har funnet spørsmål og krav lite relevante. Intervjuene viser samme tendens. Med denne enigheten med hensyn til mål og mening blant alle aktørene i godkjenningssystemet må en kunne forvente at arbeidet med å få en strømlinjeformet og rettferdig prosess for alle involverte vil være et overkommelig mål. Enigheten blant adoptantene/søkerne kan vitne om høy personlig kompetanse hos disse nettopp fordi kravene til den enslige adoptanten i stor grad er elementer som inngår i personlig kompetanse.

5. Hva de enestående adoptantene/søkerne har funnet mest belastende i godkjenningssystemet.

Totalt har 71,2 % av de spurte krysset av ventetiden som det mest belastende. Manglende og vanskelig kommunikasjon mellom aktørene i godkjenningssystemet kan være årsaken til noen av disse lange ventetidene. Det er også en oppfatning blant de enslige adoptantene/søkerne at sentrale myndigheter kan og bør gjøre mer for å øve innflytelse på ventetiden ved å arbeide for samarbeid med flere land som tillater enslig adopsjon. Dette presset på myndighetene har blitt intensivert etter at de nye adopsjonsreglene fra Kina ble kjent. I intervjuene kom det også frem at uvissheten rundt prosessen, også før en starter prosessen, var en belastning. Dette kan vitne om et behov for mer tilgjengelig informasjon, noe som også kunne gjøre de ulike ventetidene lettere å takle.

6. I hvilken grad det å få barn som enslig adoptant har svart til forventningene, og kunne de enslige adoptantene tenke seg å få flere barn?

95,2 % har svart at det å få barn som enslig adoptant har svart til forventningene.

Dette vitner om adoptanter som er godt forberedt, og et godkjenningssystem som fungerer godt i den forstand at det klarer å sile ut de riktige adoptantsøkerne. At 80 % kunne tenke seg å adoptere flere barn tyder på det samme.

I intervjuet kom det for øvrig fram at godkjenningsprosessen ikke hadde hatt noen innflytelse på forventningene.

7. Hvilke egenskaper hos den enkelte aktør ser du på som viktige når du møter disse som søker?

Dette spørsmålet inkludert to oppfølgingsspørsmål fant jeg mest hensiktsmessig og bare å ha med i intervjuet for å utfylle den totale undersøkelsen. Det som kom frem var at de menneskelige egenskapene som forståelse innlevelse og høflighet vil være avgjørende for en god prosess.

Arbeidet med temaet har vist meg at den formelle siden ved godkjenningssystemet fungerer tilfredsstillende. På den utøvende siden finnes det derimot forbedringspotensial. Oppgaven viser at det finnes flere tilnærmingsmåter å kvalitetssikre denne delen av systemet på. Og at det mest sannsynlig ville føre til reduserte ventetider og uvisshet og brukerne ville dermed funnet godkjenningssystemet mindre belastende.

INNHold

1.0. Innledning	1
1.1. Presentasjon av metode og presiseringer	2
1.2. Gangen i oppgaven	3
2.0. Historiske betraktninger og dagens situasjon	4
3.0. Lover og retningslinjer ved utenlandsadopsjon	7
3.1. Aktørene i godkjenningssystemet	8
3.1.1. Barne- og likestillingsdepartementet	8
3.1.2. Barne- ungdom og familiedirektoratet	8
3.1.3. Barne- ungdom og familieetatene	8
3.1.4. Sosialkontorene	9
3.1.5. Adopsjonsforeningene	9
3.1.6. Opprinnelseslandets adopsjonsmyndigheter	9
3.1.7. Haagkonvensjonen 29.mai 1993	9
3.2. De formelle godkjenningsprosedyrer	10
3.3. Formelle krav til adoptanten	11
3.4. Målet med de formelle kravene, - den ideelle adoptant	12
3.4.1. Avsluttende kommentar	17
4.0. Sentrale trekk ved godkjenningssystemet	18
4.1. Ventetiden	18
4.2. Bufetat sin rolle i prosessen	19
4.3. Aktørenes bakgrunnskunnskap i lys av Greta Marie Skaus kompetansem modell	20
4.3.1. Avsluttende kommentar	21
4.4. Systemet i lys av Erling Lars Dale og Anton Hoems teorier om pedagogisk profesjonalitet, og systembetingelser	22
4.4.1. Avsluttende kommentar	24
5.0. Metode	25
5.1. Valg av metode	25
5.2. Intervju og enquête som metode	26
6.0. Intervjuet	27
6.1. Utarbeidelse av intervjuguide	27
6.2. Utvalg	28
6.3. Intervjusituasjonen	30
6.4. Analyse av data	31
6.4.1. Transkribering	31
6.4.2. Aspekter ved analysen	32
6.4.3. Praktisk analysearbeid	32
6.5. Pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet	33
7.0. Presentasjon og analyse av data	34
7.1. Søkeren, tidsrom og valg	34
7.2. Kontakten med hovedaktørene i godkjenningssystemet	36

7.3. Etter søkerprosessen	41
7.4. Oppsummering	43
7.5. Styrke og svakheter ved undersøkelsen	44
8.0. Enquêteen	45
8.1. Kvantitativ metode	45
8.2. Utvalg	45
8.3. Utarbeidelse og distribusjon av spørreskjema	46
9.0. Presentasjon og analyse av data	48
9.1. Kommentarer fra spørreskjemaene	53
9.2. Styrker og svakheter ved undersøkelsen	54
9.3. Avsluttende kommentar	55
10.0. Ethiske betraktninger	56
11.0. Drøfting av undersøkelsene	57
11.1. Alder	57
11.2. Bosted	58
11.3. Erfaringer med aktørene i godkjenningssystemet	59
11.4. Hvilke egenskaper hos den enkelte aktør ser du på som viktige når du møter disse som søker	61
11.5. I hvilken grad de enslige adoptantene/søkerne har funnet spørsmål og krav relevante	62
11.6. Hva de enslige adoptantene/søkerne har funnet mest belastende	63
11.7. I hvilken grad det å få barn har svart til forventningene, kunne disse tenke seg å adoptere flere barn?	65
11.8. Oppsummering	66
Litteraturliste	68
Vedlegg:	
1: Brev fra NSD	
2: Intervjuguide	
3: Brev med forespørsel om deltagelse i enquêteen	
4: Forskning om eneadoptanter i Norge (EAF-nytt)	
5: Spørreskjema	

1. INNLEDNING

Det finnes mye informasjon om adopsjon med fokus på adoptivbarnet og foreldrepåret som adopterer.

Derimot finnes det lite informasjon om den enslige adoptanten. Hvem blir enslig adoptant? Hvordan blir man enslig adoptant? Hvilke erfaringer har disse adoptantene? Dette vil være sentrale spørsmål å søke svar på i arbeidet med den problemstillingen jeg har valgt;

”Hvordan fungerer godkjenningssystemet for enslige adoptanter i Norge?”

Er systemet godt nok i forhold til mål og de ulike hensyn som må tas?

Hva er disse målene og hvilke hensyn må tas?

1.1. Presentasjon av metode og presiseringer

Til å besvare problemstillingen min vil jeg benytte en kombinasjon av litteratur, spørreskjema og intervju.

Jeg vil bygge på en blanding av empiri og teori. Jeg vil bruke den teorien som foreligger i form av litteratur av diverse slag, bruke de nødvendige data og knytte disse opp til de empiriske data jeg kommer frem til. For å få frem de nødvendige empiriske data vil jeg i stor grad benytte spørreskjema kombinert med intervju. I denne sammenheng vil jeg gi en utfyllende orientering om styrken/svakheten i de metodevalg jeg gjør.

Det vil være både en kvalitativ og en kvantitativ oppgave.

Jeg antar at Barne- ungdom og familieetaten (Bufetat) og de tre adopsjonsformidlingsorganisasjonene vil bidra med den informasjonen de måtte ha. I tillegg til dette vil jeg også se på om diverse sosialkontor/barnevernskontor kan bidra med informasjon om temaet.

Videre vil jeg kontakte lederen for organisasjonen Enestående Adoptanters Forening (EAF) for å høre om muligheten for å distribuere spørreskjemaet mitt i medlemsbladet deres for å få del i medlemmenes personlige erfaringer med systemet. Jeg vil også bruke EAF til å komme i kontakt med intervjukandidater.

Jeg vil også bruke informasjon fra diverse medier som aviser, ukeblader, tidsskrifter og nettsider.

Jeg vil bruke Erling Lars Dale og Anton Hoems teorier for å knytte temaet til pedagogisk profesjonalitet og systembetingelser (Dale 1999).

Jeg vil også se på prosessen i lys av Greta Marie Skau sin kompetansemodell (Skau 2004).

Noen ganger vil jeg å bruke begrepet *enestående adoptant* da jeg finner det mer positivt ladet enn det mer brukte *enslig adoptant*. Betegnelsen *enestående adoptant* er for øvrig den betegnelsen Enslig Adoptanters Forening (EAF) bruker. Videre bruker jeg både artiklene *han* og *hun* når jeg refererer til den enestående adoptanten for å få fram at vi har enestående adoptanter av begge kjønn (foreløpig bare en mann, men likevel). Jeg vil også bruke *enslig/enestående adoptant* og *enslig/enestående (adoptant)søker* og noen ganger begge når jeg refererer til denne gruppen avhengig av hvor de er i prosessen og hvilken del av prosessen det er tale om.

I forbindelse med *enquêten* vil jeg også bruke begrepene *spørreundersøkelse* og *spørreskjema*.

Meldeplikt; Jeg vil kontakte Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD) for å få de nødvendige tillatelser (vedlegg).

1.2. Gangen i oppgaven

For det første vil jeg se på historien som førte til åpningen for enestående adopsjon. Jeg vil se på viktige årstall og begivenheter fram til dagens situasjon.

For det andre vil jeg se på de formelle godkjenningsprosedyrer. Her vil jeg komme inn på de forskjellige aktørene som deltar i prosedyrene, hvordan de er organisert, hvordan de står i forhold til hverandre og hvilke oppgaver de har. Her vil jeg også komme inn på de formelle krav som stilles til søkeren.

For det tredje vil jeg se på målene med de formelle kravene og hvem den enestående adoptanten/søkeren er.

For det fjerde vil jeg se på noen sentrale trekk ved godkjenningssystemet, nærmere bestemt ventetiden, og Bufetat sin rolle i prosessen.

For det femte vil jeg se på aktørenes bakgrunnskunnskap i lys av Greta Marie Skau sin kompetansemodell (Skau 2004).

For det sjette vil jeg se på systemet i lys av Erling Lars Dale og Anton Hoems sine teorier om pedagogisk profesjonalitet og systembetingelser (Dale 1999).

Videre vil jeg gjøre en undersøkelse i form av enquête og intervju blant enestående adoptanter/søkere for å få del i deres egne erfaringer med godkjenningssystemet

Til slutt vil jeg sammenfatte resultatene fra del tre, fire, fem og seks og se på om dette bør få noen konsekvenser for del to. Eventuelt hvilke konsekvenser dette bør være.

2. HISTORISKE BETRAKTNINGER OG DAGENS SITUASJON

Her vil jeg se på den historiske utviklingen fra den første enslige adopsjonen ble innvilget i 1997 og til i dag hvor det i praksis ikke lar seg gjennomføre på grunn av de innstramminger Kina, som stort sett er det eneste landet som har tillatt enslige adoptanter, nå har gjort. India godtar riktignok enslige søkere, men bare **en** søknad fra enslig søker om gangen. Det innebærer at det i praksis tar to til tre år mellom hver gang det kan sendes en søknad til India. India har også hatt strengere krav til enslige søkere enn det Kina har hatt. De må blant annet være under 40 år når søknaden sendes, ha plettfri vandel, god helse fysisk og psykisk både i fortid og nåtid, god utdanning og økonomi, samt ha spesiell kunnskap og erfaring med barn.

Den første enslige adopsjonen ble innvilget 1997. Dette var ikke som en følge av noen lovendring da det ikke har foreligget noe forbud mot enslige adoptere, men det har vært ført en streng praksis på dette da departementet har ment at det i utgangspunktet er best for barn å ha to foreldre (se senere i oppgaven). I de tilfellene hvor det allerede er opprettet en viss tilknytning mellom enslig søker og barn kan det åpnes for enslig adopsjon. I tillegg har departementet sagt at dersom søker har spesielle evner i forhold til barn kan det også åpnes for enslig adopsjon.

Enestående Adoptanters Forening (EAF) ble startet for 11 år siden. De brukte de første årene til å kjempe for ensliges adoptanters rett til å adoptere. I begynnelsen ble alle søknadene avslått, med påfølgende anke, og anke igjen (Vegstein 2007).

Pr november 2006 hadde EAF 163 betalende medlemmer, hvorav 3 menn. En av mennene har hentet barn i Kina.

Landets Bufetater behandlet i 2006 96 saker fra enslige. 70 av disse sakene ble innvilget med en gang. Av de 26 som fikk avslag valgte 17 å anke saken. Av de 17 ble 5 omgjort av Bufetat selv, 3 ble omgjort av Bufdir. Det gir totalt 78 godkjente på landsbasis (Vegstein 2007).

Etter å ha vært i kontakt med representanter for alle de sentrale aktørene i godkjenningssystemet har jeg likevel ikke klart å få tak i en samlet oversikt over hvor mange enslige med utenlandsfødte barn det finnes i Norge. Det nærmeste jeg har kommet er informasjonen jeg har fått i fra adopsjonsforeningen Adopsjonsforum. Adopsjonsforum har formidlet barn til nærmere 100 enslige de siste 10 årene. De står for rundt halvparten av de internasjonale adopsjonene i Norge, mens andelen enslige som har adoptert gjennom denne foreningen nok er en god del høyere. Adopsjonsforum antar løselig at det i Norge er rundt 150 enslige adoptanter (Adopsjonsforum>info@adopsjonsforum.no 2007). Fra Ketil Lehland i Adopsjonsforum (2007) har jeg videre fått en oversikt over ensliges adopsjoner gjennom Adopsjonsforum i løpet av årene 1997-2006:

Adopsjonsforum – Gjennomførte adopsjoner for enslige søkere

År	Land/antall	Enslige	Totalt	% enslige	Andel på Kina
1997	Colombia 1	1	289	0,3 %	
1998		0	332	0,0 %	
1999	Kina 4, Etiopia 1, India 1, Polen 1	7	316	2,2 %	5,8 %
2000	Kina 3, India 1, Latvia 1	5	300	1,7 %	5,5 %
2001	Kina 6	6	384	1,6 %	5,6 %
2002	Kina 28, India 1	29	405	7,2 %	17,8 %
2003	Kina 17, Etiopia 1, Russland 1	19	388	4,9 %	12,5 %
2004	Kina 9, Etiopia 2, Filippinene 1, India 1, Russland 1	14	382	3,7 %	6,2 %
2005	Kina 7, Etiopia 2	9	289	3,1 %	4,7 %
2006	Kina 5, Etiopia 2	7	252	2,8 %	5,3 %
Sum		97	3387	2,9 %	7,7 %

06.03.2007 / KL

Antallet pr år har stort sett vært regulert av en åtte prosents kvote satt av Kina til den enkelte adopsjonsforening. Det vil si at bare åtte prosent av det totale antallet adopsjonssøknader som sendes til Kina fra hver enkelt adopsjonsforening kan være enslige søkere. I tillegg kommer det noen få enslige adopsjoner fra andre land.

For tiden er antallet adopsjonssøknader som China Centre of adoption Affairs (CCAA) mottar raskt økende. Det begrensede antall kinesiske barn som er tilgjengelig for internasjonal adopsjon er imidlertid langt fra tilstrekkelig i forhold til å kunne møte etterspørselen fra familier i utlandet. Dette innebærer at de enslige søkerne som ikke får registrert søknadene sine i Kina før 1. mai 2007 i praksis ikke får adoptere.

Adopsjonsforeningene har tatt følgene av dette og gått ut med ny informasjon til sine enslige søkere.

Verdens Barn som er en av de tre adopsjonsforeningene deler de enslige søkerne inn i tre kategorier;

A. De som ble godkjent i løpet av 2006, men venter på å få sendt sine søknader til Kina grunnet 8 % regelen.

B. De som er i prosess hos kommune, Bufetat, Bufdir eller i bero hos Verdens Barn.

C. De som står på venteliste før oppstart av godkjenningssprosessen i Norge.

Med hensyn til gruppe A. sier Verdens Barn at de vil forsøke å sende så mange søknader som mulig til Kina før 1. mars 2007 (fristen for at søknaden skal bli registrert i Kina før 1. mai

2007). Videre sier de at søknadene så langt det lar seg gjøre blir sendt etter godkjent dato. De kan ikke garantere at de får sendt alle, eller at Kina godtar de søknadene de sender. For de som ikke for sendt søknaden innen 1. mars 2007, er alternativene å sette seg tilbake på ventelisten om man oppfyller kravene der (se punkt B. og C.), eller å avslutte søknaden hos Verdens Barn.

Med hensyn til gruppe B. sier Verdens Barn at ettersom de alt har nok godkjente enslige søkere, vil ingen av disse ha mulighet for å få sendt søknaden sin til Kina før 1. mars 2007. Videre sier de at for de som i dag er 45 år, har de dessverre ingen alternativer, og søknaden må avsluttes hos Verdens Barn.

For de som er under 45 år, er alternativene å sette seg tilbake på ventelisten(e) - (se punkt C.), eller å avslutte søknaden hos Verdens Barn

Med hensyn til gruppe C. Sier Verdens Barn at de ikke kan la nye enslige søkere starte opp i godkjenningssprosessen i Norge, så lenge situasjonen for enslige søkere ser ut som i dag, hvor sjansene til å få adoptere et barn er små framover.

Om India sier Verdens barn at de allerede har en søker som i disse dager forbereder seg på å sende sin søknad til India. Det vil derfor ta 2-3 år før de kan sende en ny søknad fra enslig dit. Verdens Barn sier at de om kort tid vil sende et spørreskjema til de som står på venteliste for å få informasjon om hvem som søker, og kvalifiserer på å stå på venteliste til India. Man vil bli strøket fra denne listen når man fyller 39 år, da søkeren behøver minimum 1. år på å komme gjennom den norske godkjenningssprosessen.

Alle, også de som ikke kvalifiserer innenfor de indiske kravene kan, om de ønsker det fortsatt stå på Verdens Barn sin generelle venteliste for enslige frem til de fyller 45 år, i tilfelle de får nye samarbeidsland som aksepterer enslige søkere. De som er over denne aldersgrensen vil bli strøket. Det finnes ingen garanti for om, eller eventuelt når Verdens Barn vil få et nytt samarbeidsland som aksepterer enslige søkere. Og om dette skjer er sjansene store for at de i så fall bare tar et begrenset antall enslige søkere.

Ingen nye enslige søkere vil få mulighet til å sette seg på venteliste for enslige adopsjonssøkere, før Verdens Barn ser at de har mulighet til å formidle flere enn de har i dag.

De avsluttende ordene i informasjonsskrivet Verdens Barn sendte ut til sine enslige adopsjonssøkere i januar oppsummerer dagens situasjon;

Dette er harde fakta, men realitetene dessverre. Vi føler med dere som rammes av denne endringen, og synes det er trist og vondt at dere må oppleve dette. Det er de kinesiske adopsjonsmyndigheter selv som suverent bestemmer hvem de mener er best kvalifiserte til å få omsorgen for Kinas foreldreløse barn. Vi har derfor ingen mulighet til å påvirke eller endre deres avgjørelse

(Verdens Barn: *Vedr. innføring av nye retningslinjer for adopsjon fra Kina.. Oslo, 15. januar 2007).*

3. LOVER OG RETNINGSLINJER VED UTENLANDSADOPSJON

Lov 1986 – 02 – 28 nr. 08

Lov om adopsjon

Lover og retningslinjer ved utenlandsadopsjon:

For å adoptere et barn fra et annet land, må to lands regelverk følges. I Norge er kravene bestemt i Lov om adopsjon og i retningslinjer fra Barne- og likestillingsdepartementet. Barnets opprinnelsesland har sine lover og regler.

I Lov om adopsjon er det grunnleggende vilkåret at adopsjon skal være til gagn for barnet (§ 2), barnets beste er derfor utgangspunktet i behandlingen i alle adopsjonssaker.

Adopsjonsloven gir også føringer for hvordan prosessen skal foregå, hvem som får adoptere, og rettigheter den som adopteres har. Den som er bosatt i Norge, må ikke adoptere barn fra utlandet uten forhåndssamtykke. Kommunen skal utrede søkerne og gi tilrådning om at søknaden bør innvilges (§ 16 e). Den som er gift, kan bare adoptere sammen med sin ektefelle. Andre enn ektefeller kan ikke adoptere sammen (§ 5). Bevilling til å adoptere kan bare gis til den som har fylt 25 år. Når sterke grunner taler for det, kan det likevel gis bevilling til den som har fylt 20 år (§ 3). Ved adopsjon for adoptivbarnet samme rettsstilling som om adoptivbarnet hadde vært adoptivforeldrenes egenfødte barn. Samtidig faller rettsforholdet til den opprinnelige slekten bort (§ 13).

(Bufetat 2007)

Da den første enestående adopsjonen fant sted var det manges oppfatning at dette var grunnet en lovendring i adopsjonsloven. Ikke minst kunne en få inntrykk av dette gjennom media. Adopsjonsloven hadde verken før eller har nå noe forbud mot at enslige kan adoptere. Det har likevel vært ført en restriktiv praksis ut fra oppfatningen om at det gis barn større trygghet å ha to foreldre.

I Departementets kommentarer heter det:

Barne- og familiedepartementet fastholder dette ved at adopsjonsbevilgning i utgangspunktet bare bør gis til enslig adopsjonssøker hvis det allerede før adopsjonen er etablert en spesiell tilknytning til barnet, for eksempel gjennom slektskap, fosterbarnforhold eller lignende. Unntak kan også gjøres hvis søkeren har spesielle ressurser i forhold til barn. Når enslige søkere har slik spesiell kunnskap om og erfaring med barn kan likevel godkjenning gis. Ved vurdering skal det i tillegg legges spesielt vekt på om søkeren har et stabilt og godt nettverk der barnet gjennom oppveksten kan få kontakt med begge kjønn (Barne- og familiedepartementet 1998)

Enslige søkere har det imidlertid blitt enklere å hjelpe. Fra 1999 lempet norske myndigheter på praksis ved godkjenning av søkere. Adopsjonsforum har allerede hjulpet mange enslige med adopsjon, og tar gjerne imot flere enslige søkere (Adopsjonsforum 2003).

3.1. Aktørene i godkjenningsprosessen

Her vil jeg se nærmere på hvem som er aktører i godkjenningsprosessen, og hva disse gjør.

3.1.1. Barne- og likestillingsdepartementet

Om vi begynner øverst så finner vi der Barne- og likestillingsdepartementet som er den overordnede adopsjonsmyndigheten med særlig ansvar for lov – og regelverket.

3.1.2. Barne- ungdom og familiedirektoratet (Bufdir)

Under departementet ligger Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Dette er førsteinstans ved søknad om adopsjon av barn fra utlandet utenom godkjent adopsjonsforening. Videre er dette den sentrale myndigheten etter Haagkonvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner.

Bufdir har også tilsyn og kontroll med adopsjonsorganisasjonenes virksomhet.

Dette er og klageinstansen for regionens vedtak om adopsjon.

Sekretariatet for Faglig utvalg finnes her.

Her finnes også registeret over adoptivsøkere i saker om innlandsadopsjon der biologiske foreldre samtykker til adopsjon.

Navnemyndighet ved utenlandsadopsjon, og føring av det sentrale adopsjonsregisteret ligger også under Bufdir.

3.1.3. Barne- ungdom og familieetatene (Bufetat)

Disse er organisert i fem regioner;

- Region vest (kontor i Bergen)
- Region sør (kontor i Tønsberg)
- Region Midt-Norge (kontor i Trondheim)
- Region nord (kontor i Alta)
- Region øst (kontor i Oslo)

Bufetat får sosialrapporten fra den enkelte søker sitt kommunale sosialkontor og godkjenner denne, eventuelt gir avslag, eller ber om mer informasjon for å gjøre sitt vedtak.

3.1.4. Sosialkontorene

Landets kommuner er utredningsinstansen i adopsjonsprosessen. De skal bistå i å opplyse saken. Hvordan den enkelte kommune organiserer dette varierer litt fra kommune til kommune, men det vanligste er at barneverntjenesten har dette ansvaret.

De utarbeider sosialrapporten på grunnlag av hjemmebesøk og samtaler med søkerne, som de sender videre til regionens Bufetat.

3.1.5. Adopsjonsforeningene

Det finnes tre adopsjonsforeninger i Norge:

- Adopsjonsforum
- InorAdopt
- Verdens Barn

Disse driver adopsjonsformidling, og er bindeleddet mellom Norges og opprinnelseslandets myndigheter i konkrete adopsjonssaker.

Etter godkjenning hos Bufetat er den valgte adopsjonsforening (søkerne står fritt til å velge hvilken adopsjonsforening de vil bruke, selvstendig avhengig av at den valgte foreningen samarbeider med det landet søkeren ønsker å adoptere fra) ansvarlig for formidling av adoptivbarn fra utlandet til søkere som er bosatt i Norge.

3.1.6. Opprinnelseslandets adopsjonsmyndigheter

De gjennomfører adopsjonen/frigir barnet for adopsjon i Norge. Videre godkjenner adopsjonsorganisasjonenes virksomhet i landet. De har ansvar for frigivelsen av barnet med sikte på adopsjon, og foreslår eller tildeler adoptivforeldre til barn frigitt for adopsjon.

3.1.7. Haagkonvensjonen 29. mai 1993

Denne omhandler vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner.

Videre har vi *Faglig utvalg* for adopsjonssaker, og *Fylkesnemnda for sosiale saker*, i tillegg til diverse samarbeidskonstellasjoner mellom både myndigheter og organisasjoner som jeg velger å ikke gå nærmere inn på her da disse er mer perifere.

De mest sentrale aktørene for den enslige adopsjonssøkeren vil være sosialkontoret/barnevernet, Bufetat og adopsjonsforeningen. Derfor er det disse jeg vil se nærmere på og konsentrere meg om i det videre arbeidet med oppgaven.

3.2. De formelle godkjenningsprosedyrer

Saksgangen i en adopsjonsprosess kan oppsummeres som følger i kronologisk orden;

- Kontakt med sosialkontor (evt. barnevern).
- Man registrerer seg som medlem og adopsjonssøker hos en av de tre organisasjonene som formidler utenlandsadopsjon, for eksempel Adopsjonsforum.
- Samtale med Adopsjonsforum omkring utenlandsadopsjon samt valg av land
- Sosialkontoret gjør sin utredning på bakgrunn av ett eller flere hjemmebesøk, og adopsjonssøknaden behandles i kommunen
- Adopsjonssøknaden med innstilling fra kommunen sendes Bufetat (Barne-, ungdoms- og familieetaten), som fatter vedtak om forhåndssamtykke til adopsjon. Kopi av vedtaket sendes Adopsjonsforum.
- Er vedtaket positivt, sender for eksempel Adopsjonsforum ut oppskrift for angjeldende land om hvilke dokumenter som trengs og hvordan de skal se ut
- Søkerne samler inn nødvendige dokumenter
- Ferdigbehandlede dokumenter sendes aktuelt giverland med kurerpost
- Så er det bare å vente på tildeling. Variasjonene her er store, men ett til to år er det vanligste
- Etter tildelingen krever noen land at søkerne reiser og henter barnet med en gang, mens for andre land blir det ny ventetid. Det kan dreie seg om uker eller måneder.

I utgangspunktet er det ingen forskjell i saksgangen for enslige og par, de formelle prosedyrene er de samme. Det som til nå og frem til 1. mai 2007 har vært og er en stor forskjell er det kvotesystemet adopsjonsforeningene har måttet rette seg etter.

Kina som sammen med India stort sett har vært de eneste landene som har tillatt enslige å adoptere har tillatt kun 8 prosent av det totale antall adopsjoner hver adopsjonsforening formidler til enslige. India tillater kun en søknad fra enslig søker av gangen. Dette har gjort at ventetiden fra godkjenning til tildeling for enslige adopsjonssøkere har vært vesentlig lengre enn for par.

Slik det ser ut pr i dag vil denne økes ytterligere, og nærmest umuliggjøre gjennomføring av enslige adopsjoner da Kina fra og med 1. mai ikke lenger vil tillate enslige å adoptere.

3.3. Formelle krav til adoptanten

Følgende retningslinjer fra Barne- og familiedepartementet er veiledende. Det kan gjøres unntak og myndigheten som skal godkjenne adoptivforeldrene vil foreta en helhetsvurdering av søkerne:

- Loven fastsetter en nedre aldergrense på 25 år som vilkår for å adoptere. Vanligvis gis ikke godkjenning til søkere over 45 år, men det gjøres unntak.
- Det kreves at adoptivsøkere er gift med hverandre. Ekteskapet bør i utgangspunktet ha vart i 2 år. Dersom et lengre samboerskap kan dokumenteres, (for eksempel fra Folkeregisteret) skal dette tillegges vekt.
- Søkerne må i utgangspunktet ha god helse, men det skal legges vekt på søkerens totale omsorgsevne over tid.
- I følge norsk adopsjonslovgivning kan enslige adoptere. Det har imidlertid vært ført en streng praksis ut fra den oppfatning at det gir barn større trygghet å ha to foreldre (få giverland tillater adopsjoner til enslige).
- Søkerne må ha sikker økonomi slik at barnet får vokse opp under trygge forhold. Det legges ikke avgjørende vekt på høy inntekt, men at økonomien er trygg og stabil.
- En adoptivfamilie bør i minst mulig grad skille seg ut ifra andre familier.
- Det adopterte barnet bør være det yngste i familien. Det bør være minst to års aldersforskjell mellom det adopterte barnet og søkerens øvrige barn

(Verdens Barn 2004).

Adopsjonsloven inneholder altså ingen bestemmelse om forbud mot at enslige får adoptere. Det har imidlertid blitt ført en restriktiv praksis ut fra den oppfatning at det gis barn større trygghet å ha to foreldre. Barne- og familiedepartementet fastholder dette ved at adopsjonsbevilgning i utgangspunktet bare bør gis til enslig adopsjonssøker hvis det allerede før adopsjonen er etablert en spesiell tilknytning til barnet, for eksempel gjennom slektskap, fosterbarnforhold eller lignende. Unntak kan også gjøres hvis søkeren har spesielle ressurser i forhold til barn. Når enslige søkere har slik spesiell kunnskap om og erfaring med barn kan likevel godkjenning gis. Ved vurdering skal det i tillegg legges spesielt vekt på om søkeren har et stabilt og godt nettverk der barnet gjennom oppveksten kan få kontakt med begge kjønn (Barne- og familiedepartementet 1998).

Enslige søkere har det imidlertid blitt enklere å hjelpe. Fra 1999 lempet norske myndigheter på praksis ved godkjenning av søkere. Adopsjonsforum har allerede hjulpet mange enslige med adopsjon, og tar gjerne imot flere enslige søkere (Adopsjonsforum 2003).

Det gis flere avslag til enslige adoptanter enn til par. I følge adopsjonsforeningene skyldes dette de krav til spesielle ressurser de enslige adoptantene må ha i forhold til barn.

3.4. Målet med de formelle krav til adoptanten – den ideelle adoptant

Hvilken adoptant er det systemet gjennom kravene ønsker seg? Hvem er de godkjente adoptantene?

En måte å finne svaret på dette på er å se nærmere på kravene kombinert med å se nærmere på hvem de godkjente adoptantene er.

I Barne- og familiedepartementets kommentar til adopsjonsbevilgning til enslige adopsjonssøkere (Sep. 1998) heter det blant annet: *at adopsjonsbevilgning i utgangspunktet bare bør gis til enslig adopsjonssøker hvis det allerede før adopsjonen er etablert en spesiell tilknytning til barnet, for eksempel gjennom slektskap, fosterbarnforhold eller lignende. Unntak kan også gjøres hvis søkeren har spesielle ressurser i forhold til barn. Når enslige søkere har slik spesiell kunnskap om og erfaring med barn kan likevel godkjenning gis.*

I denne sammenheng må søkerne altså ha *spesiell kunnskap om og erfaring med barn* for å bli godkjente som enslige adoptanter.

Det sies ingenting konkret om hvilken type kunnskap eller erfaring det her er snakk om, derfor må det bli vanskelig å vurdere dette hos den enkelte søker. En førskolelærer er ikke nødvendigvis kvalifisert til rollen som enslig adoptant, mens en datakonsulent kan være det.

Jeg finner det naturlig å se på dette i en pedagogisk sammenheng med søkelys på sentrale begrep som oppdragerpersonlighet, oppdragerklima, estetisk oppdragelse og pedagogisk kjærlighet.

I den omfattende søkerprosessen ligger det innebygd en grundig vurdering av adoptantsøkeren også av seg selv, ta for eksempel tidsaspektet i prosessen. En har god tid til å tenke grundig gjennom ulike sider ved det å bli adoptant både før og i løpet av prosessen; er det virkelig dette jeg vil, er det riktig, klarer jeg det osv. Den profesjonelle vurderingen er selvsagt, men vurderingen fra de øvrige omgivelsene vil også være sentral. Familie og venner vil bevisst eller ubevisst foreta vurderinger og komme med ytringer på grunnlag av disse.

Sentralt i vurderingene vil være adopsjonssøkerens emosjonelle modenhet. Emosjonell modenhet forutsetter at en er emosjonell i sin bevissthet og i sin innlevningsevne. Denne modenheten er viktig i forholdet mellom voksne, men den er ennå viktigere i oppdragelsessituasjonen der den ene parten har et leder- og omsorgsansvar (Myhre 1994).

Holdninger blir et sentralt begrep, hvilke holdninger adoptantsøkeren har til seg selv og til andre. Dette vil gi en pekepinn om den pedagogiske holdning hos søkeren. Sentralt i de etiske krav som bør stilles til alle med oppdrageransvar, er viljen til selvoppdragelse, til å arbeide med seg selv med det for øye å bli en god modell, et godt forbilde for barnet. En bevisst holdning til dette arbeidet vil forhåpentligvis gjøre det ekte. I motsatt fall vil en bli avslørt – forhåpentligvis i de formelle godkjenningsprosedyrene, om ikke det skjer vil en i alle fall bli avslørt av barnet som har en egen evne til å skille det ekte fra det uekte.

Å finne disse ekte holdningene må være en viktig del av prosessen både for adoptantsøkeren selv og for de utenforstående som skal ta stilling til søknaden.

Det å kartlegge søkerens oppdragerpersonlighet må kanskje ses på som en av de viktigste oppgavene for de andre aktørene i søkerprosessen. Den påvirkningskraft som ligger i det å være rollemodell og forbilde for barnet vil i stor grad være sterkere enn noen av de øvrige oppdragelsesmidlene oppdrageren kan ta i bruk (Evenshaug og Hallen 1998).

Om en ser på kravene til det å bli enslig adoptant kan en vel si at dette vil være en forelder som er kommet langt i sin selvopdragelse.

”Et slikt ansvar utfordrer til selvopdragelse – til stadig å arbeide med seg selv og vurdere sin egen atferd i lys av det faktum at viktigere enn det oppdrageren sier, er det han selv står for og gjør” (Evenshaug og Hallen 1998).

En viktig dimensjon ved oppdragerpersonligheten er den pedagogiske takt – den varhet og finfølelse en vil vise overfor barnet som person (Evenshaug og Hallen 1998).

Om en ser på barnet og oppdrageren i lys av Erling Lars Dales` skjønnhetsbegrep (Dale 1992), mener jeg å være nær det pedagogisk takt dreier seg om.

Den pedagogiske takt vil være en viktig del av det estetiske i vår hverdag. Pedagogisk takt blir en måte å forskjønne verden på.

I dette ser en også viktige elementer i rollemodelltenkningen. Tenk hvilken gave det ville være for barnet, oppdrageren og det øvrige samfunn om en gjennom å være en god rollemodell kunne klare å formidle estetisk rasjonalitet (Dale 1992).

Estetisk oppdragelse er nær knyttet til oppdragelsesklimaet. Vygotsky uttrykker det som ”the miracle of art” og viser til mirakelet i Bibelen hvor vann blir til vin. Gjennom et estetisk oppdragelsesklima gir en barnet muligheten til å oppleve denne form for mirakler – opplevelsen av en forskjønnet hverdag.

For å kunne skape et estetisk oppdragelsesklima må en selv ha vært utsatt for dette. Det er umulig å formidle estetikk dersom en selv ikke har vært utsatt for dette. Der er umulig å formidle estetikk dersom en selv ikke har lært og opplevd betydningen av det estetiske i livet. Dette understreker betydningen av det estetiske oppdragelsesklimaet – den estetiske oppdragelse.

Dale understreker betydningen av estetisk rasjonalitet i skolen (Dale 1992). Tenk hvilken betydning det ville hatt for alle involverte parter om barna kom fra et hjem preget av estetisk rasjonalitet.

Hjemmebesøk er en viktig del av prosessen for å bli godkjent som adoptant.

Dette blir gjerne sett på som litt skummelt og ubehagelig. Det kan være lett å se for seg inspektører som skal inspisere hjemmet ditt. Skau beskriver det som et møte på klientens territorium, men på hjelpeapparatets premisser (Skau 2003). Om begge parter er bevisst denne problemstillingen vil en være i stand til å se forbi den og legge vekt på betydningen hjemmebesøket har for søkerprosessen.

Ser en ikke denne betydningen av hjemmebesøket ser en heller ikke betydningen av for eksempel en estetisk hverdag. Hjemmebesøket gir blant annet adoptantsøkeren anledning til å vise hvilken plass det estetiske har i vedkommendes liv. For de besøkende vil det være en måte teste det samme på, og da selvsagt uten å ta inspektørrollen! Blant mange ting vil det også kunne gi en pekepinn om den pedagogiske takt hos søkeren.

En ser at oppdragerpersonligheten i stor grad er preget av flere lite målbare dimensjoner. Det er først i de aktuelle relasjonene en vil finne ut om de er tilstede eller ikke. Samtidig er viktigheten av at alle de nevnte dimensjonene er til stede udiskutabel.

De formelle krav til søkeren kombinert med intervjuer og hjemmebesøk bør gi en pekepinn om disse dimensjonene er til stede hos søkeren.

En kan se på adopsjonssøknadsprosessen som en måte å avdekke hvor langt søkeren er kommet i sin selvoppdragelse. Gjennom hjemmebesøk og diverse intervju.

En annen side av samme sak er pedagogisk kjærlighet. Finnes denne hos søkeren? Med pedagogisk kjærlighet menes den betingelsesløse kjærlighet hvor en alltid har barnets beste for øye. Alt en gjør for barnets egen skyld – til barnets beste både med hensyn til omsorg og andre positive handlinger vil bli omfattet av begrepet pedagogisk kjærlighet (Evenshaug og Hallen 1998).

Det å forplikte seg til slik kjærlighet har aldri vist seg å være enkelt, ikke i noen form for relasjoner. Temaet kjærlighet er kanskje det temaet som er viet mest plass i litteraturen og all annen form for kunst, og kanskje i folk flest sin tankevirksomhet.

Det er ikke først og fremst kjærlighet mellom foreldre og barn det har vært fokusert på, men hvem vet, kanskje det er her svaret ligger, at grunnlaget for muligheten til å lykkes i andre kjærlighetsforhold legges her. For øvrig ingen banebrytende ide når en tenker på barndommens betydning for det meste senere i livet.

Selv om kjærligheten ikke er enkel og ingen har funnet svaret på hvordan den best ivaretas og garanteres gjennom et helt liv, er det ingen tvil om dens betydning for et fullverdig liv.

Til tross for viktigheten av pedagogisk kjærlighet er denne faktoren ikke med som eget punkt i retningslinjene for adopsjonssøkere – viktigheten tatt i betraktning burde den være det. Den er for øvrig ikke spesifisert i andre retningslinjer for personer med oppdrageransvar heller som for eksempel lærere eller andre pedagoger. Neumann (2005) sier at kjærlighet skal være sikkerhetsnett som omslutter det sentrale og det perifere. Videre sier hun at mennesker trenger kjærlighet for å vokse og utvikle det beste i seg, og at det betyr at vi voksne må trene opp kjærlighetsevnen vår i forhold til barn. Systemer og organisering er viktig, men det finnes ikke noe system som dekker over manglende kjærlighetsevne.

På den annen side hvilken hensikt ville det ha å spesifisere den i retningslinjer, da dette punktet vanskelig lar seg sjekke? Det lar seg ikke måle, det er ikke noe en bare skaffer seg, det er ikke direkte observerbart og det er ikke medfødt. En vet heller ikke om den er tilstede før relasjonen er en realitet. Konklusjonen her må bli at viktigheten av den pedagogiske kjærlighet er udiskutabel, men at det ikke lar seg gjøre å legge inn garantier for den og at en derfor må bruke andre indikasjoner på om den vil være til stede eller ikke. En slik indikasjon kan være om en føler kjærlighet til seg selv. Gjør en ikke det har det gjerne vist seg å være vanskelig å føle kjærlighet for andre.

Noe av det jeg har vært inne på over lar som sagt seg vanskelig teste. En kan si det går inn under det Skau kaller personlig kompetanse (Skau 2004). Hun sier blant annet at personlig kompetanse er vanskelig å definere, dokumentere, avgrense og måle. Videre sier hun at det er en form for kompetanse som det tar lang tid å utvikle; tid er her en positiv og nødvendig faktor. Personlig kompetanse foreldes ikke. Den vil imidlertid forfalle over tid om vi ikke fortsetter å utvikle den.

I sosialrapporten blir det også viet stor plass til søkerens egen barndom. Delvis kan en lese betydningen av den i det jeg allerede har vært inne på. Det har vist seg at den i stor grad har innflytelse på den personlige kompetansen. Skau skriver blant annet at personlig kompetanse er nært knyttet til våre erfaringer, og det på flere måter. Hun sier at vår personlige kompetanse er et resultat av bearbeidet livserfaring, og påvirker i sin tur også denne: hvilke erfaringer vi videre oppsøker, hvilken forståelsesramme vi setter dem inni, og hvilken virkning vi lar dem få ha på oss på sikt. At barndommen ikke trenger være ”plettfri” for å lykkes viser blant annet det hun sier om at den personlige kompetansen er en form for kompetanse der våre nederlag

og feiltrinn kan være en viktig ressurs. Det er få ting vi lærer så mye av som våre feil, og enkelte ting vi bare kan lære gjennom ikke å lykkes (Skau 2004). Neumann (2005) er inne på noe av det samme når hun sier at det viktigste i hennes prosess med å forstå begrepet selvverd har vært hennes levde liv.

Kravet til et godt nettverk og nærmiljø er et av de viktigste kravene for å bli godkjent som enslig adoptant.

Støtte til adoptanten og barnet pluss funksjonen som rollemodeller kanskje først og fremst for barnet, men også for adoptanten vil være de viktigste elementene ved nettverket.

Behovet for støtte hos adoptanten er åpenbar. Både praktisk støtte i form av for eksempel avlastning, pedagogisk støtte, veiledning, utveksling av erfaringer osv, samt emosjonell støtte som oppmuntring og bekreftelse på seg selv vil være behov som adoptanten må få dekket hos nettverket sitt. I kjernefamilien ser en gjerne at dette er behov som dekkes innad i familien og at nettverket ikke er av samme betydning som hos den enestående adoptantfamilien.

Barnets behov for nettverket vil også være viktig. Det en kanskje først og fremst tenker på i denne sammenheng er dets behov for ulike rollemodeller. Men barnet vil også ha behov for emosjonell støtte utenfra. I likhet med den voksne i familien vil slik støtte styrke troen på seg selv, tryggheten i tilværelsen, barn/forelder relasjonen vil være mindre sårbar, noe som vil føles positivt for barnet, men også for den som er voksen. Dette vil selvsagt gjelde for alle barn uavhengig av familietype, men den ene relasjonen voksen/barn i den enestående adoptantfamilien gjør behovet mer synbart.

Når en søker som enslig adoptant blir ikke nettverket ”testet”, til tross for vektleggingen av dette for å bli godkjent som adoptant. Ved å intervju og bli kjent med søkeren blant annet gjennom sosialrapport og hjemmebesøk skal en også kunne vite noe om nettverket. Det ligger i sakens natur at for å være den personen det kreves for å bli enestående adoptant vil det være et solid nettverk tilstede. Adoptantsøkerens personlighet bør kunne gjenspeile nettverkets kvalitet. En sunn personlighet vil gjerne omgi seg med dem en trives sammen med, som en kan identifisere seg med, som en kan lære noe av osv. En sunn personlighet vil ha ”friske” relasjoner både til familie og andre i sine omgivelser. Sosialrapporten er i stor grad et hjelpemiddel til å avdekke familiære relasjoner.

En godkjenning av adoptantsøkeren vil dermed også innebære en godkjennelse av nettverket. Dette skal igjen garantere for gode rollemodeller både for barn og voksne, og at den enestående adoptantfamilien har tilgang til den nødvendige støtte jeg har vært inne på.

At det er gjort undersøkelser som viser at kvaliteten på samspeilet mellom partene i familien har nær sammenheng med den støtte familiemedlemmene har utenfra understøtter den sentrale plassen dette har i de formelle kravene til adoptantsøkeren (Evenshaug og Hallen 1998).

Ser en på kravene sier disse noe om hvilken adoptant en ønsker seg. Da disse kravene er behandlet tidligere i oppgaven skal jeg ikke gå mer inn på disse her, bare konstatere at det må være ressurssterke, voksne personer som er trygge på seg selv det er snakk om.

Som før nevnt antar man at det finnes ca 150 enslige adoptanter i Norge, hvorav en mannlig. Jeg kjenner flere av disse både gjennom media og personlig noe som gir meg ett visst grunnlag til å si noe om disse utover det jeg nevnte innledningsvis. Jeg oppfatter dem som at de er tilfredse med livssituasjonen, de er etablert med hus og hjem, de har en jobb de trives med, de har mange interesser, er samfunnsengasjerte og har et stort nettverk bestående av

både familie og venner. Indirekte kan en også lese dette ut av de formelle kravene som stilles til adoptanten. Det eneste de føler mangler i en ellers fullverdig tilværelse er et barn. Det ligger i situasjonen at disse personene har mye å gi, det føler de også selv. Dette har omgivelsene lenge nytt godt av, men det kommer til et punkt da tante/onkelbarn, elever osv. bare gjør savnet etter eget barn større. Initiativet, selvtilliten og handlingsevnen fører dem til adopsjonssituasjonen.

Det idealistiske i situasjonen er en annen side av saken. Noen ville si at det finnes enklere måter å få barn på, den såkalte ”naturlige” måten. For den enslige adoptant er nettopp adopsjon den mest naturlige måten.

Monica Dalen påpeker i Kveldsnytt på NRK 24. juni 2006 at nettopp den uavhengigheten som ligger i mer utdanning og dermed bedre økonomi, pluss det at en ikke får det samme sosiale stempel som enslig mor som en gjorde tidligere gjør at hun ikke er overrasket over den økningen av søknader fra enslige adoptanter som en har sett til nå.

For å ytterligere å belyse den enslige adoptanten finner jeg det hensiktsmessig å se på mulige forskjeller mellom enslige adoptanter og aleneforeldre da det kanskje kan være lett å sette likhetstegn mellom den enslige adoptantfamilie og aleneforelderfamilien.

Med fare for å gi inntrykk av at vi her har med to helt homogene grupper å gjøre vil jeg likevel peke på forskjeller som kan gjøre seg gjeldende.

Gjennom ulike medier har vi med jevne mellomrom blitt gjort kjent med problemstillinger aleneforelderfamilien kan være særlig utsatt for; dårlig økonomi, mangel på tid, både til hjem og barn, ensomhet med hensyn til noen å dele bekymringer og gleder med, med andre ord voksenkontakt. Dårlig samvittighet overfor barnets manglende forbilde i form av far/mor som kan være en komplisert part å tilpasse inn i barnets hverdag.

Hos den enslige adoptanten er økonomien avklart før barnet kommer. Knapphet på tid er for så vidt noe som ligger i tiden og som adoptanten må forholde seg til, men gjennom den sterke vektleggingen av et godt nettverk som ligger i kravene for å bli adoptant må en anta at et solid nettverk er der når det trengs. Dette nettverket vil også være noen å dele bekymringene med. Det har vist seg at nettopp et slitesterkt nettverk kan mangle ikke bare hos en aleneforelderfamilie men også hos kjernefamilien. Det snakkes gjerne om den isolerte kjernefamilie som begrep (Evenshaug og Hallen 1998).

For den enslige adoptanten kreves det at problemstillingen med hensyn til den ”manglende” forelder skal være gjennomarbeidet som del av prosessen for å bli enslig adoptant.

En kan kanskje si at den største forskjellen ligger i frivilligheten og nettopp den prosessen som kreves for å ta stilling til denne. Hos en aleneforelder familie har en gjerne hatt en eller annen form for brudd som kan etterlate en viss form for konfliktpotensial som de involverte parter må forholde seg til og som kan komplisere ting i visse sammenhenger.

3.5.1. Avsluttende kommentar

Jeg ser begrensningen i å gi et svar på hvem de enslige adoptantene er før jeg har gjort en formell undersøkelse om dette. Ved å understreke det uformelle i overstående beskrivelse at det er mine personlige tolkninger ut ifra kravene som stilles og min personlige kjennskap til noen adoptanter blir dette nærmest som en hypotese å regne. Noe jeg kan bruke i mitt videre arbeid med oppgaven, og forhåpentligvis bekrefte/avkrefte gjennom det formelle forskningsmaterialet.

En kan vel si at styrken i adoptantfamilien ligger i at den er godkjent både på det praktiske og det emosjonelle nivå. Dette fører gjerne til en trygghet og stabilitet som vil være viktig først og fremst for barnet, men også for andre involverte og i videste betydning også for resten av samfunnet.

Kanskje kunne flere ha noe å lære av en lignende prosess. Hvordan dette skulle kunne gjennomføres i praksis har jeg ingen formening om, men gevinsten av ”sertifiserte” partnere og foreldre burde være grunn nok til å se nærmere på dette. Den stigende interessen for frivillige foreldrekurs og partnerkurs kan være en god begynnelse.

Utfordringen kan være at de som går på disse kursene kanskje er de som trenger de minst, og at de som trenger denne type kurs mest uteblir.

En annen utfordring jeg vil komme tilbake til senere i oppgaven er de som skal avikle disse kursene, de som skal se til at kravene imøtekommes osv.

4. SENTRALE TREKK VED GODKJENNINGSSYSTEMET

Jeg har valgt å se nærmere på fire aspekt jeg finner sentrale i godkjenningsprosessen:

- ventetiden,
- Bufetat sin rolle i prosessen,
- aktørenes bakgrunnskunnskap i lys av Greta Marie Skaus kompetansemodell
- systemet i lys av Erling Lars Dale og Anton Hoems teorier om pedagogisk profesjonalitet og systembetingelser

4.1. Ventetiden

Det har vist seg at enslige adoptanter gjerne venter i flere år fra første kontakt med sosialkontoret og til de får barnet.

Det kan være ventetid på hjemmebesøk fra sosialkontoret, videre ventetid på at sosialrapporten skal sendes videre fra sosialkontoret til Bufetat, ny ventetid på at søknaden skal behandles i Bufetat, ny ventetid på dokumenter og behandling av disse gjennom adopsjonsforeningen, videre ny ventetid for å komme med på kvoten som blir sendt videre til landet det skal adopteres fra (for tiden ny ventetid på land som går med på enslig adopsjon da Kina nylig har stoppet denne muligheten), ny ventetid på tildeling av barn og så til slutt ny ventetid på avreisetidspunkt.

Jeg har tidligere vært inne på at ventetiden kan være positiv i den forstand at en får tid til å tenke gjennom ting. Og tid er som nevnt en positiv og nødvendig faktor for utvikling av personlig kompetanse. Videre kan en også bruke tiden til å utvikle både teoretisk og faglig kompetanse med hensyn til det å få ansvar for et adoptivbarn. Adopsjonsforeningenes initiativ til foreldrekurs for kommende adoptivforeldre som nå også staten har sett nytten av og gir støtte til kan være en måte å utvikle de ulike kompetansene på. At disse er fulltegnet og innebærer ventetid for å bli med på viser at mange ser nytten av disse.

Ventegrupper er en annen måte å benytte ventetiden på. Disse kommer i stand på adoptantsøkernes eget initiativ. Det er enslige adoptantsøkere som søker sammen og er til gjensidig glede og støtte for hverandre. Med jevne mellomrom blir slike grupper presentert i EAF-nytt. Her kan en også lese at disse gruppene gjerne holder sammen etter barnas ankomst, og dermed blir en form for ”barselgrupper”.

Men det sier seg selv at det kommer til et punkt hvor ventetiden blir en belastning. Hvor denne grensen går, skal ikke jeg ha noen formening om, men bare konstatere at den nok til en viss grad vil være individuell, men når det blir snakk om flere år vil nok de fleste være enig om at denne grensen er nådd.

Om en ser nærmere på de ulike ventetidene melder det seg noen spørsmål.

For det første hvorfor er det forholdsvis store variasjoner i ventetid på hjemmebesøk avhengig av hvor en bor i landet? På en sjekkerunde varierte ventetiden fra en knapp uke til opp mot ett år! Neste spørsmål som melder seg er hvorfor det i flere tilfeller kan ta måneder før sosialkontoret sender søknaden videre til Bufetat.

Ressursmangel og at adopsjon ikke er et prioritert område for sosialkontoret var standardsvaret fra de berørte sosialkontorene.

Hos Bufetat varierer også behandlingstiden etter hvor i landet en bor, men her bestreber en seg på å ikke bruke mer enn tre måneder. Etter en sjekkerunde også her var det flere som ikke klarte dette målet. Bufetat sin oppgave er å gå gjennom sosialrapporten som det enkelte sosialkontor har skrevet på bakgrunn av hjemmebesøk hos søkeren. *Mange søknader* var svaret på forsinkelsene som kunne oppstå. Om det var noe som var uklart i rapporten måtte Bufetat ta kontakt med det aktuelle sosialkontor for å få utredet dette. Dette kunne gjerne føre til nye måneders forsinkelse.

Det er først og fremst nevnte ventetider jeg sette spørsmålstegn ved da de øvrige ventetidene er påvirket av flere instanser inkludert landet det skal adopteres fra og dermed vanskeliggjør noen endring.

Det at en kan føle urettferdighet i forskjellsbehandlingen etter hvor en bor og at en kan finne forklaringene på dette både mangelfulle og uforståelige gjør nok at noen finner ventetiden både frustrerende og negativ.

4.2. Bufetat sin rolle i prosessen

Bufetat er instansen som gir den endelige godkjenningen eventuelt avslaget på adopsjonssøknaden. Dette gjør de på bakgrunn av sosialrapporten de får tilsendt fra sosialkontoret. Er det noe de lurer på kontaktes sosialkontoret for mer informasjon. De har ingen formell eller uformell kontakt med søkeren. Den eneste form for kontakt måtte være om søkeren tar initiativ til dette, for eksempel over telefon for å sjekke hvordan søknaden ligger an. Etter å ha ringt Bufetat noen ganger er det tydelig at det ikke er lagt inn rom og tid for dette. Det er ofte vanskelig å få tak i rett person og dermed tilfredsstillende svar. Jeg har også brukt mye tid på å komme i kontakt med de rette personene i Bufdir.

Grunnen til dette kan være å skape nøytralitet, og hindre forskjellsbehandling i form av personlige inntrykk.

At dette også kan skape frustrasjon og negativ ventetid kan en ikke se bort ifra.

4.3. Aktørenes bakgrunnskunnskap i lys av Greta Marie Skaus kompetansemodell

Vil først kort si litt om selve modellen.

Skau deler profesjonell kompetanse inn i følgende tre aspekter: *Teoretisk kunnskap*, *yrkesspesifikke ferdigheter* og *personlig kompetanse* (Skau 2004). Disse sidene hører nøye sammen, de påvirker hverandre og er avhengige av hverandre.

Med *teoretisk kunnskap* menes den faktabaserte kunnskapen og allmenn, forskningsbasert viten. Kunnskap om ulike begrep, modeller og teorier hører hjemme her. I akademiske miljø og utdanningsinstitusjoner er dette kunnskap som verdsettes høyt. Etter hvert har den også blitt mer dominerende innenfor profesjonsutdanningene, noe ikke alle stiller seg like positive til. Til slutt vil jeg ta med at teoretisk kunnskap fort blir foreldet i dagens foranderlige samfunn.

Med *yrkesspesifikke ferdigheter* menes det profesjonsspesifikke ”håndverket”, det settet av praktiske ferdigheter, teknikker og metoder som hører til bestemte yrker, og som vi bruker når vi utøver dem. Vi betrakter gjerne mennesker med høy ferdighetskompetanse som gode praktikere. I de typiske håndverksyrkene er det gjerne denne kompetansen som vektlegges mest, teoretisk kunnskap og personlig kompetanse ser en på som mindre viktig. Men for å bli en dyktig praktiker har det vist seg at det trengs både teoretisk og personlig kompetanse.

Personlig kompetanse handler om det vi er som person, både for oss selv og i samspillet med andre. Skau sier at det også handler om hvem vi lar andre få være i møtet med oss, om hva vi har å gi på det menneskelige plan. Våre verdier og holdninger, vår bevissthetsgrad, vår personlige modenhet og vårt menneskesyn inngår i vår personlige kompetanse, sammen med egenskaper som varme og empati, engasjement og forståelse, følsomhet og indre styrke. Personlig kompetanse er vanskelig å beskrive, og det tar lang tid å utvikle den. Det er også denne kompetansen vi er kommet kortest med å utdanne, dokumentere og bedømme. Personlig kompetanse vil være avgjørende for hvor langt vi når med vår teoretiske og yrkesspesifikke ferdigheter. Den vil være avgjørende for hvordan vi utøver faget vårt, hvordan vi bruker den teoretiske kunnskapen og de yrkesspesifikke ferdighetene.

Som tidligere nevnt vil aktørene i søknadsprosessen være de som er involvert fra det lokale sosialkontoret, Bufetat og adopsjonsforeningen.

Ved hjelp av en ringerunde og ved å gå gjennom aktuelle stillingsannonser viser det seg at det finnes en lett blanding med hensyn til teoretisk og yrkesspesifikk kompetanse hos alle de tre instansene med hovedvekt på sosialfaglig og juridisk bakgrunn. Hos adopsjonsforeningen var det i tillegg flere som selv hadde adoptert.

I stillingsannonseene ble også personlig egenhet etterspurt som ett av kriteriene for å få jobben.

Dette viser at aktørene har både teoretisk og yrkesspesifikk kompetanse. Det lar seg lett sjekke i form av vitnemål, attester osv. Men hva med den personlige kompetansen?

Som jeg har vært inne på tidligere i oppgaven er dette kompetanse som det er vanskelig å dokumentere og måle. Viktige spørsmål her blir hvor viktig denne kompetansen er i forhold til teoretisk og yrkesspesifikk kompetanse. Og hvem er kompetent til å vurdere om en jobbsøker er personlig egnet eller ikke? Og hvilke kvalifikasjoner må den selv ha som skal gjøre slike vurderinger av andre?

Stillingsannonseene viser at aktørene er oppmerksom på viktigheten av personlig kompetanse. Gjennom sin teoretiske og yrkesspesifikke kompetanse vil de også vite at personlig kompetanse er viktig. For de som skal jobbe med adopsjonssøknader vil jo nettopp det å sjekke søkerens personlige kompetanse være hovedoppgaven. I søkerkriteriene for adopsjon kommer det frem at det er nettopp denne kompetansen som er den viktigste.

At en er profesjonell i den grad at en ikke lar sine personlige meninger stå i veien for de retningslinjene en har vil også være del av den personlige kompetansen. For mange kan det være kontroversielt at enslige skal få adoptere, da er det ekstra viktig at en kan begrunne for eksempel et avslag med de retningslinjer og lover som finnes. Som jeg har nevnt tidligere gis det flere avslag til enslige adoptantsøkere enn til de som søker som par. Det vil være veldig viktig for integriteten til aktørene i prosessen at alle disse avslagene kan begrunnes med bakgrunn i formelle krav og retningslinjer.

At en er bevisst viktigheten av personlig kompetanse er et stort skritt i riktig retning. Da vet en også at personlig kompetanse ikke er noe statisk, noe en har eller ikke har, eller noe en har fått en gang for alle. Personlig kompetanse er noe en må utvikle hele tiden.

Det tar tid å bli menneske. Et liv omtrent. Jacob Weidemann (Skau 2004).

Om det på en arbeidsplass blir lagt til rette for menneskelig utvikling i alle ledd vil en forhåpentlig jobbe i et miljø med høy personlig kompetanse noe som igjen kan føre til at den lettere lar seg gjenkjenne hos nye søkere og hvor disse kan videreutvikle sin egen personlige kompetanse på sin nye arbeidsplass og dra stor nytte av denne i arbeidet med blant annet adopsjonssøkere.

Det sier seg selv at nivået på den personlige kompetansen vil variere fra sted til sted, fra for eksempel sosialkontor til sosialkontor, eller fra adopsjonsforening til adopsjonsforening.

For den enslige adopsjonssøkeren (og for alle andre klienter) vil den personlige kompetansen han møter hos aktørene i søkerprosessen være avgjørende for kvaliteten på møtet. Videre vil det være avgjørende for resultatet av sosialrapporten og kvaliteten på denne.

4.3.1. Avsluttende kommentar

Dette viser at aktørene i søkerprosessen i teorien skal inneha alle de tre kompetansenivåene: teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse. Hvor sistnevnte kanskje er den viktigste, men også den vanskeligste å dokumentere. En viktig pekepinn om nivået på den personlige kompetansen hos aktørene vil være brukernes, i dette tilfelle de enslige adopsjonssøkernes erfaringer fra møtene med aktørene. Derfor vil dette være et viktig tema i spørreundersøkelsen og intervjuene senere i oppgaven.

4.4. Systemet i lys av Erling Lars Dale og Anton Hoems teorier om pedagogisk profesjonalitet, etikk og systembetingelser.

Dale viser til Anton Hoem (Dale 1999) og hans systembetingelser som er de forutsetningene som opprettholder og videreutvikler et systems identitet. Med sosiale system mener Hoem ett sett av relasjoner i gjensidig definerte forhold til hverandre. Han snakker også om delsystemer. Forbindelsen mellom medlemmene innenfor et delsystem og mellom delsystemene har karakter av gjensidighet eller komplementaritet og forskjellig grad av autonomi. Videre sier han at referanserammene orienterer medlemmenes og de sosiale delsystemenes identitet. Identiteten utgjør psykiske filtre og mekanismer som er preget av både følelsesmessige og kognitive prosesser. Identiteten er et sosialt produkt som kommer frem gjennom interaksjonen mellom medlemmer og innenfor et delsystem og mellom sosiale delsystemer.

Dale sier at med utgangspunkt i Hoem (Dale 1999) ser vi spørsmålet om referanserammer og identitet i lys av fire sentrale dimensjoner: fellesskap, stabilitet, homogenitet og kommunikasjon.

Dale tar utgangspunkt i utdanningssystemet og framsetter fire teser:

- Første tese: yrkesidentiteten til de som arbeider i utdanningssystemet, er dominert av tilknytning til lokale delsystemer
- Andre tese: den lokale yrkestilknytningen i delsystemene skaper kommunikasjonsproblemer i utdanningssystemet som helhet. En sterk forenkling i delsystemenes yrkesidentitet fører til ubalanse i utdanningssystemet som helhet.
- Tredje tese: at utdanningssystemet administrativt blir opprettet som system. Forvaltningen av systemet skjer gjennom kommunikasjon som ikke er knyttet til felles identitetsspørsmål.
- Fjerde tese: utdanningssystemet mangler det nødvendige minimum av felles referanserammer for å etablere et kollektivt ansvar for utdanningskvaliteten. Det utvikles ikke et yrkesetisk kollektivt ansvar for kvalitet i systemet.

I arbeidet med oppgaven så langt mener jeg det kan finnes grunnlag for å overføre disse tesene på godkjenningsprosessen som system. En forklaring på de mange ventetidene i prosessen kan være følger av at disse tesene også kan gjelde for godkjenningsprosessen som system.

Sosialkontoret, Bufetat og adopsjonsforeningen vil være delsystemer i godkjenningssystemet som helhet.

Om vi ser på den første tesen som sier at yrkesidentiteten til de som arbeider i et delsystem nettopp er dominert av delsystemet og ikke det helhetlige systemet de er del av, og setter dette i sammenheng med adopsjonssøknadssystemet kan en si at de som jobber på det lokale sosialkontoret knytter sin yrkesidentitet til sosialkontoret som vil være et delsystem av adopsjonssøknadssystemet. Det samme vil være tilfelle for Bufetat og for den enkelte adopsjonsforening som også vil være delsystemer av adopsjonssøknadssystemet.

Dale sier at han ikke ønsker å kritisere lokal og særegen identitet innenfor de forskjellige delsystemer da dette kan føre til kombinasjoner mellom forskjellige kunnskapsformer som gir systemet karakter av dynamisk kompleksitet.

Problemet oppstår når det lokale blir helheten i identiteten. Da oppstår en monopolisering av hva som kan anerkjennes som gyldig kunnskap. Det oppstår et ensidig stabilt fellesskap basert på ensartet kommunikasjon. Dette kan dermed lede til at referanserammene for de som jobber i det enkelte delsystem vil nærmest være fastlåste.

Går vi videre til tese to ser vi at denne lokale tilknytningen kan skape kommunikasjonsproblemer i systemet som helhet. Isolert homogenitet i delsystemene kan føre til en uholdbar heterogenitet i systemet som helhet. Forskjellen mellom delsystemene blir så stor at det kan bli vanskelig med kommunikasjon mellom delsystemene.

Jeg har tidligere vært inne på at forskjellige sosialkontor og Bufetat-kontor opererer med ulike ventetider. Dette kan være en følge av at tese en og to er fremtredende trekk ved delsystemene i adopsjonssøknadssystemet. Det enkelte kontor har sin egen sterke oppfatning av når og hvordan søknader skal behandles. Denne lokale tilknytningen til viten og praksis kan vanskeliggjøre god kommunikasjon som kanskje kunne lede til en felles praksis for alle kontorene. Hvert av delsystemene eller kontorene står ikke i relasjon til en felles innramming av problemet, i dette tilfellet å få en best mulig lik og rettferdig behandling av de enslige adopsjonssøkerne.

I den tredje tese er det snakk om et administrativt fellesskap. En forsøker administrativt å koordinere systemet som helhet. Effektivitet er sentralt i en rasjonell forvaltning hvor sentrale fenomener vil være tilsyn, kontroll og sanksjoner. Til tross for dette vil det fremdeles eksistere en heterogen identitet i de forskjellige delsystemene.. Dette vanskeliggjør en utvikling av en forståelsesorientert kommunikasjon mellom medlemmene i systemet som helhet.

Overstående fører til fjerde tese som peker på fraværet av et kollektivt ansvar for kvalitet av det helhetlige systemet. Kvalitet i det helhetlige systemet fordrer en felles identitet i det helhetlige systemet, sterke lokale identitetstilknytninger vil være et hinder for dette.

Den enslige adopsjonssøkeren bruker mye tid på å samle inn nødvendige dokumenter til hver av aktørene i søknadsprosessen. Flere av disse dokumentene er identiske. En måte å spare tid og penger på kunne være at for eksempel Bufetat kunne videreføre de dokumentene adopsjonsforeningen etterspurte, i stedet for at søker må skaffe nye eksemplarer av dokumenter hun allerede har sendt Bufetat noe som ofte koster penger og dyrebare tid. Dette kan være en følge av tese tre og fire. Det krever mer av den enkelte aktør i form av kopiering, sending osv, ergo ikke så rasjonelt. Kvalitetsforbedringen på prosessen for søker dette ville føre til ser ingen på som sitt ansvar. På forespørsel hos en av adopsjonsforeningene om hvorfor dette ikke lot seg gjøre var svaret at det måtte Bufetat avgjøre da de som adopsjonsforening ikke kunne gjøre noe med det. Da jeg videre spurte om adopsjonsforeningen hadde tatt opp dette med Bufetat var svaret nei.

Et annet tegn på fravær av en felles identitet i det helhetlige systemet kan være den mangelen på felles oversikter over adopsjonsinformasjon jeg har erfart. Den informasjonen jeg har fått har med få unntak vært basert kun på det som har foregått innenfor det enkelte delsystem.

4.4.1. Avsluttende kommentar

Jeg vil understreke at overstående ikke er en beskrivelse av adopsjonssøknadssystemet, til det har jeg for lite bakgrunnsmateriale. Det er ment som en tilnærmingsmåte for å se på forbedringspotensialet i systemet. Et system kan alltid bli bedre uansett hvor velfungerende det er. Jeg håper spørreundersøkelsen og intervjuene senere i oppgaven kan gi en pekepinn om nødvendigheten av en slik tilnærming.

5. METODE

I denne delen av oppgaven ønsker jeg å begrunne mitt valg av spørreskjema og intervju som metode. Jeg vil vise til teori jeg støtter meg til i forhold til dette valget og gjennomføringen. Jeg vil forklare hvordan jeg analyserer det materialet jeg har fått fra spørreskjemaene og intervjuene, og omtale begrepene pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet.

Jeg skylder å gjøre oppmerksom på at jeg selv har vært enslig adoptant. Dette gjør at jeg kjenner mange av problemstillingene innenfra. Samtidig er jeg klar over at det krever en bevisst personlig desentralisering for å oppnå et mest mulig nøkternt og saklig møte med problemområdet. Jeg har hele tiden vært bevisst på å ikke skape en ubalansert vinkling, en tendensiøs problemformulering, analyse eller tolkning (Befring 1998).

5.1. Valg av metode

Min problemstilling lyder som følger:

”Hvordan fungerer godkjenningsprosessen for enslige adoptanter i Norge i dag?”

For å få tak i de enslige søkerne/adoptantenes erfaringer mener jeg det er nødvendig å gå til kilden av kunnskapen, nemlig de enslige søkerne/adoptantene selv. Det er de som kan gi meg svar på deres egne erfaringer. Enslig adopsjon er et forholdsvis nytt fenomen. Det medfører at litteraturen kan gi meg få svar vedrørende adoptantenes opplevelser av godkjenningsprosessen, det vil si sekundær data. Det har vist seg at i mange tilfeller vil det være hensiktsmessig å kombinere flere typer data, jeg mener derfor at valg av enquête og intervju for å få tak i primærdata er mest hensiktsmessig som metode. Jeg har også trekt inn relevante data fra de journaler som har vært tilgjengelige, det vil si at i tillegg til primærdata har jeg også gjort bruk av sekundærdata.

5.2. Intervju og enquête som metode

Repstad (1993) beskriver kvalitativ metode som karakterisering av et fenomen. Motsetningen til dette er kvantitativ metode som knyttes til opptellinger av fenomener.

Veldig forenklet kan man da si at i kvantitativ forskning er det tallene som er arbeidsmaterialet, mens det i den kvalitative metoden er teksten som er det sentrale.

I kvalitativ metode har forskeren ofte et nært forhold til det som studeres. Metoden kjennetegnes for sin fleksibilitet, der det er åpenhet for vurderinger og forandringer i prosessen (Repstad 1993).

”Dette som ofte blir kalla kvalitative metodar, er mellom anna ein føresetnad for å nå inn til kjernen av konflikta både på det personlege og sosiale plan. Desse tilnærmingane er avgjerande for å kunne bli delaktig i kjensleliv – sorg, bekymring, glede, håp og tru. Gjennom deltaking og fellesskap, gjennom det ein person fortel, skriv eller eksponerer, vil det vere mogleg å få tak i det røynelege motiva og personlege opplevingane.” (Befring 1998, s. 54)

I kvantitativ metode er søkelyset rettet mot empirisk forskning som har som formål å kartlegge, analysere eller forklare, ved å uttrykke forskningsområdet i variabler og kvantitative størrelser. (Befring 1998)

Intervju betegnes som en kvalitativ metode, og selv om enquête kan betegnes som et kollektivt intervju, vil dette også kunne ha kvantitative innslag avhengig av formen på spørreskjemaet.

Jeg vil bruke en kombinasjon av de to tilnærmingene. Det vil si at jeg vil ha en kvalitativ tilnærming i informasjonsinnhenting, men jeg vil utforme spørreskjemaene på en måte som gir rom for en kvantitativ analyse. De innsamlede data vil dermed til dels bli kategorisert og kvantifisert og lagt til rette for statistisk bearbeidelse og analyse.

Forskningsintervjuet er basert på den hverdagslige samtalen, forskjellen ligger i forskningsintervjuets faglige forankring (Kvale 2004). Det krever teoretisk kunnskap om temaet for intervjuet, om det å intervju og om forhold som påvirker relasjonen mellom den intervjuede og den som intervjuer.

Et av formålene er å fange den intervjuedes perspektiv, hans følelsesmessige og kognitive måte å organisere verden på.

6.0. INTERVJUET

6.1. Utarbeidig av intervjuguide

Intervjuguiden må forankres i oppgavens problemstilling, den skal være en grovskisse over emner som skal tas opp i intervjuet, styre intervjuets dynamikk og skape positiv interaksjon ved å holde samtalen i gang (Kvale 2004).

For at en ikke skal bli for bundet opp i oppsettet kan det være en fordel at guiden er satt opp stikkordsmessig. Dette kan gi intervjuet et mer samtalemessig preg. Fleksibiliteten i et kvalitativt forskningsintervju gir rom for nødvendige justeringer underveis.

Intervjuguiden kan utarbeides ut fra både en tematisk og en dynamisk dimensjon. Den tematiske dimensjonen ivaretar vissheten om at spørsmålene skal gi svar på temaet for intervjuet. Den dynamiske dimensjonen fokuserer på det relasjonelle, at samtalen oppleves som naturlig for begge partene.

Jeg har gjennomført intervjuene mine på grunnlag av en intervjuguide basert på overstående. Jeg valgte å dele intervjuguiden inn etter samme mønster som spørreskjemaet jeg brukte i enquêten, det vil si i tre deler hvor den første delen omhandler hvem søkeren er. Den teoretiske forankringen til denne delen av oppgaven har jeg hentet fra litteratur om forskningsetikk og prosedyrer for denne type spørsmål som går på klassifisering av intervjuobjektene.

Del to handler om søkerens møte og erfaringene med de andre aktørene i godkjenningsprosessen. Denne delen er utarbeidet på bakgrunn av litteratur som omhandler dette temaet.

Del tre handler om erfaringene etter godkjenningsprosessen. Her har jeg støttet meg til teori om mestring av nye roller, hva trygghet betyr for denne mestringen.

Spørsmålene i intervjuguiden var åpne, med rom for vide svar. Noen spørsmål falt det naturlig å hoppe over av tematisk og dynamiske hensyn, noe som ga samtalen et naturlig flyt.

6.2. Utvalg

For å belyse min problemstilling, ønsket jeg å snakke med noen av de enslige adoptantene sine erfaringer med hovedaktørene i søkerprosessen. Jeg begrenset dette til tre intervju. Siden jeg også brukte enquête som metode mente jeg dette ville være tilstrekkelig.

Også i denne forbindelse tok jeg kontakt med EAF. Jeg sendte et brev hvor jeg redegjorde for oppgaven, og med forespørsel om noen kunne tenke seg å stille opp på intervju (se vedlegg). Dette la webansvarlig for EAF sine nettsider ut på nettet. Først med en liten notis på oppslagstavlen (se vedlegg) med videre henvisning til siden hvor en som medlem kan logge seg inn. Dette av hensyn til sensitive opplysninger som navn, adresse osv.

Jeg fikk raskt fem henvendelser og valgte de to første for å gjøre det enkelt. Jeg tok kontakt og fortalte litt mer om meg selv og det praktiske rundt et slik intervju. Blant annet om det var i orden å bruke båndopptaker og hvor og når det passet. Jeg informerte også de tre andre om tingenes tilstand. Jeg møtte forståelse og velvillighet hos alle. I tillegg hadde jeg et intervjuobjekt som jeg kom i kontakt med via bekjente.

Jeg hadde på forhånd bestemt meg for å strekke meg langt med hensyn til å imøtekomme ønsker om tid og sted. Jeg var veldig bevisst på at disse jentene brukte sin egen fritid, og helt vederlagsfritt for å hjelpe meg med disse intervjuene. Samtidig ønsket jeg å gjennomføre de så snart som mulig. Det viste seg at alle jentene var veldig fleksible med hensyn til både tid og sted. De skulle vise seg at de så på dette som en måte å belyse sin egen situasjon på, og var dermed like innstilt på å få dette gjennomført så raskt og enkelt som det jeg var.

Før jeg gjorde de to intervjuene jeg har fokusert mest på gjorde jeg et intervju uten bruk av diktafon. Etter anbefaling fra veilederen min valgte jeg å bruke dette som et prøveintervju da kvaliteten på dette intervjuet ble vesentlig dårligere uten bruk av diktafon. Til tross for kvaliteten har jeg likevel valgt å bruke noe av informasjonen det ga meg da jeg mener den kan være med på å nyansere det totale bildet.

Det andre intervjuet ble lagt til uka etter forespørselen.

I utgangspunktet ønsket jeg å møte jentene på hjemmebane for å skape tryggest mulige rammer rundt intervjuet. Store avstander gjorde at jenta foreslo at vi møttes på halvveien. Jeg svarte takknemlig ja til det. Dermed ble dette første intervjuet lagt til et hotell omtrent midt mellom bostedene våre. Det var en søndag ettermiddag hvor vi hadde hele terrassen for oss selv i strålende sol, så vi var begge enige om at rammen var perfekt.

Jeg møtte opp i god tid for å samle meg å fokusere på oppgaven. Det samme gjorde jenta. Vi pratet først litt "om løst og fast" før jeg igjen kort gikk gjennom prosjektet og forsikret meg igjen om at det var greit å bruke diktafon.

I begynnelsen merket jeg at vi begge var veldig fokusert på diktafonen som lå mellom oss, men etter hvert som vi ble mer engasjert i selve intervjuet glemte vi den mer eller mindre begge to. På grunn av lydopptaket kunne jeg fullt og helt konsentrere meg om intervjuet, samtidig som jeg var sikker på å få med alt som ble sagt.

Selve intervjuet tok 1 time og 30 minutter. Etter intervjuet snakket vi sammen ytterligere en halv time. Jeg brukte en halv time i bilen etterpå på å loggføre refleksjoner og observasjoner som jeg blant annet hadde fått gjennom vår samtale før og etter intervjuet.

Det tredje intervjuet avtalte vi å gjennomføre i den tredje uka etter forespørselen. Dette ble lagt til kveldstid hjemme hos jenta, først og fremst siden hun hadde en liten datter. Da jeg

syntes fremgangsåten i det første intervjuet fungerte bra brukte jeg i stor grad samme fremgangsmåte her med litt lett prat først før jeg informerte om prosjektet. Allerede nå følte jeg meg tryggere i situasjonen. Det er mulig dette smittet over på intervjuobjektet for jeg merket at intervjuets begynnelse ble mindre preget av diktafonen denne gangen. Jeg oppfattet også veldig raskt fordelen med å gjøre intervjuet hjemme hos den intervjuede. Ikke bare skaper det en tryggere ramme, men det gir også et mer utfyllende bilde med hensyn til hvem den intervjuede er og dermed den informasjonen hun gir.

Selve intervjuet tok litt lengre tid denne gangen. Kanskje fordi jeg ikke var så bevisst bruken av diktafonen. Jeg lærte også av det første intervjuet at viktig informasjon kan komme i den mer uformelle delen etter at det formelle intervjuet er avsluttet. Diktafonen var denne gangen på i 1 time og 45 minutter.

Jeg brukte også denne gangen en halv time i bilen på loggføring av refleksjoner og observasjoner.

Intervjuene ble foretatt i september 2007 (prøveintervjuet ble foretatt i januar 2007).

6.3. Intervjusituasjonen

Intervjumetoden er en krevende metode både med hensyn til validitet og reliabilitet, det er viktig å ha klart for seg de retningslinjer som gjelder for å styrke disse kravene. Kvale (2004) har pekt på de viktigste som jeg nå skal komme inn på.

Som intervjuer må en de første minuttene av intervjuet legge stor vekt på det kontakt skapende ved å lytte aktivt og vise respekt interesse og forståelse for det den intervjuede sier. Videre må intervjueren fremstå som avslappet og trygg på det han vil vite. Til slutt kan en ta en oppsummering på det som har vært mest sentralt i intervjuet og åpne for eventuelle spørsmål fra den intervjuede. Det kan være en god regel å begynne å slutte intervjuet litt ”mykt”, det vil si at en ikke åpner og avslutter med temaer som oppfattes som vanskelige.

Videre sier Kvale (2004) at den som intervjuer bør inneha kvaliteter som påvirker intervjusituasjonen i positiv forstand, og selvsagt omfattende kunnskap om det temaet det skal samtales om. Strukturen må være stram nok til å styre intervjuet og spørsmålene må være klare og forståelige. Vennlighet, følsomhet og åpenhet vil være sentralt for å få den intervjuede til å slappe av og dermed bedre få tak i dennes budskap.

Oppmerksomheten må ikke bare rettes mot det som blir sagt, men også i stor grad hvordan det blir sagt for eksempel med hensyn til ansiktsuttrykk, kroppsholdning og hvordan den intervjuede forholder seg til situasjonen.

Fog (2004) legger vekt på det teoretiske rammeverkets betydning ved å vise til Hansons tese om faktas teoriladenhet. Teoriens funksjon må være å lede oppmerksomheten bestemte veier, men uten å binde den. Hun sier videre at jo rikere en forskers teoretiske og praktiske kontekst er jo mer vil han kunne se.

Dette viser at informasjon som er overlevert fra person til person vil være påvirket av flere dimensjoner som vil være avgjørende for det endelige resultatet. Dette er noe det er viktig å reflektere over når en bruker intervju som metode. I tillegg til bred kunnskap om tema, klarhet, vennlighet og forståelse må det også være en åpenhet som forhindrer egne referanserammer i å definere hva som er det ”rette”. Dette vil også være aktuelt for hovedaktørene i søkerprosessen for enslige adoptanter. Dette vil være viktige faktorer for at søkerne vil oppfatte møtet med aktørene i prosessen som noe positivt.

Etter prosjektets godkjenning fra Norsk samfunnsvitenskaplig datatjeneste forelå (vedlegg) kontaktet jeg intervjupersonene pr telefon/e-post. Vi avtalte tid og sted for intervjuene. Videre avtalte vi at jeg skulle sende et informasjonsskriv som beskrev prosjektet nærmere.

Jeg opplevde intervjusituasjonene nesten som en naturlig samtalesituasjon hvor samtalen gled lett og stemningen var god. Den største utfordringen ble å ikke la seg rive med i samtalen og dermed glemme informasjonen som ligger i nonverbale signaler. Det å holde fokus i samtalen, observere nonverbale signaler samtidig som en skal være bevisst sine egne reaksjoner og væremåter er krevende for en urutinert intervjuer. Jeg gikk helt sikkert glipp av en god del informasjon på grunn av dette, men det er det bare erfaring som kan bøte på. Jeg var veldig bevisst på å ikke lede svarene på noen måte i form av det teoretiske ståstedet jeg hadde opparbeidet meg. Dette gjorde jeg ved å bruke åpne spørsmål, og la den intervjuede få bruke den nødvendige tiden på å komme frem til egne svar.

6.4. Analyse av data

Med bakgrunn i metodelitteraturen vil jeg nå gi en beskrivelse av og reflektere rundt prosessen som ledet meg til det materialet intervjuene ga meg.

6.4.1. Transkribering

I følge Kvale består transkribering av et materiale fra en kontekst til en annen av en rekke vurderinger og beslutninger (2004).

Det talte ord kan ikke gjøres om til nedskrevet tekst som en gjengivelse, det nedskrevne blir en abstraksjon av det talte ord. At intervjueren er bevisst på mer enn bare ordene som fremkommer i intervjuet er avgjørende for påliteligheten i transkriberingen. Helt fra møtet med intervjuobjektet må en være bevisst på de nonverbale aspektene som kan ha betydning for analysen.

I følge Malterud (1996) er transkriberingen en filtrering og reduseringsprosess gjennom de valg forskeren tar. En må se på situasjonen og den aktuelle problemstilling og dra ut det som er viktig (Kvale 2004).

Dette viser at en ikke kan se på det ferdig behandlede materialet som ”sannheten”, men det må behandles med respekt for den kunnskapen det gir og hele tiden må målet være å benytte det på den måten som best får frem det informanten har hatt til hensikt å meddele.

Fog (2004) sier at det ligger makt i transkripsjonsprosedyren. Med det mener hun at forskeren gjennom sin skriftliggjøring av det talte ord har monopol på forståelse av det. Gjennom transkripsjonen blir det talte ord løsrevet fra sin opphavsmann.

Nettopp det at transkripsjonsprosessen er tidkrevende kan være positivt med hensyn til ny informasjon. Forskeren arbeider med materialet over tid og blir godt kjent med det, noe som kan lede til nye innfallsvinkler. Ting som en i utgangspunktet kanskje ikke la særlig merke til kan få ny betydning med en annen tilnærming.

I gjennomførelsen av intervjuene la jeg vekt på ikke bare å merke meg det som ble sagt, men også måten det ble sagt på med hensyn til sinnsstemninger, stemmeleie, nøling og kroppsspråk som jeg mente kunne ha betydning for transkriberingens pålitelighet.

Overstående understreker respekten og ydmykheten en må ha for transkriberingen med hensyn til å oppfatte andres budskap og de vurderinger en må gjøre i forhold til dette.

Gyldigheten har jeg forsøkt ivarettatt ved å legge vekt på de temaer som jeg tror de intervjuede ser på som spesielt viktige ved sine opplevelser av adopsjonsprosessen.

6.4.2. Aspekter ved analysen

Dataanalyse er en prosess der en forsøker å ordne data slik at de får struktur og blir lettere tilgjengelige for tolkning (Repstad 1993). Tolkning av data er en vurdering av disse med begrunnelse i forhold til problemstillingen. Ved hjelp av teorien får en et videre perspektiv som setter funnene i en større sammenheng. Som forsker må en stille seg noen sentrale spørsmål i forhold til denne analysen; Hvordan kan jeg rekonstruere den opprinnelige historien som ble fortalt meg av intervjupersonen til en historie jeg ønsker å presentere for mitt publikum (Kvale 2004)? Analyse av kvalitative data vil være å stille spørsmål til materialet, hva det kan fortelle om det jeg studerer, samt å organisere svarene på en systematisk måte (Malterud 1996).

6.4.3. Praktisk analysearbeid

I følge Repstad (1996) består første fase i analysearbeidet å lese gjennom transkripsjonen flere ganger. Dekontekstualisering og rekontekstualisering er sentrale begrep i analysearbeidet. Med dekontekstualisering mener en å løfte materialet ut av sin sammenheng og se på elementene. Rekontekstualisering handler om å passe på at de svarene dekontekstualiseringen gir fremdeles stemmer overens med sammenhengen de er tatt ut ifra. Prosedyren skal sørge for at leseren skal kunne følge veien som er brukt.

Jeg har lest gjennom det transkriberte materialet flere ganger. Jeg fant fellestemaer for intervjuene og enquêtene og jeg fant forskjeller. Etter systematiseringen av dataene fant jeg temaene som utmerket seg å være erfaringene med aktørene i godkjenningssystemet. De tok for seg Bufetat (SUAK), adopsjonsforeningen og barnevernet, og så på disse i forhold til deres definisjoner av å være profesjonelle, og hva dette hadde å si for hvordan de opplevde disse møtene.

Jeg finner det mest hensiktsmessig å drøfte analyseresultatene fra både intervjuene og enquêten under ett og samme kapittel.

6.5. Pålitelighet, gyldighet, og generaliserbarhet.

Sentralt i kritikken mot den kvalitative metoden har forskerens objektivitet vært. Fra naturvitenskaplig hold er det blitt fremmet at kvalitative forskningsresultater vil være påvirket av forskerens subjektivitet med påfølgende ledende spørsmål og egen forståelse, til forskjell fra den kvantitative metoden.

Malterud (1996) er en av flere som sier at tanken om den nøytrale forsker er avvist av moderne vitenskapsteori. Faglig ståsted og personlig erfaring vil alltid være del av en forskers arbeid. Det viktigste i denne sammenheng må være at forskeren er seg dette bevisst og dermed eksplisitt redegjør for sin innflytelse på arbeidet. I motsatt fall vil det være fare for at forskerens "bagasje" vil kunne dekke over funn fra det empiriske materialet. Kvale (2004) er en annen som aviser tanken om den nøytrale forsker. Han mener at nettopp tolkningsmangfoldet heller er en styrke. Det kan stilles mange spørsmål til en tekst som igjen fører til ulike oppfatninger av en tekst.

7. PRESENTASJON OG ANALYSE AV DATA

Dataene fra intervjuene vil bli presentert i fire temaer i tråd med inndelingen i intervjuguiden. Det første temaet tar for seg søkerne, tidsrom og valg. Del to tar for seg søkerens erfaringer med de andre aktørene i godkjenningssystemet. Del tre tar for seg tiden etter søkerprosessen.

7.1. Søkerne, tidsrom og valg

Jeg velger å ta med dette temaet for å gi et inntrykk av hvem søkerne er og dermed gi et bedre grunnlag for å forstå søkerens utgangspunkt som enestående adoptanter/søkere.

To av de intervjuede har et adoptivbarn og er nå i søkeprosess nummer to. Begge fikk sendt papirene sine til Kina før fristen for å få behandlet søknaden i Kina innen mai 2007 gikk ut. En av de intervjuede er i sin første søkeprosess, og nådde ikke å få sine papirer innenfor denne fristen. Hun håper derfor at et samarbeid med Vietnam snart skal komme i gang.

Alle søkerne er i begynnelsen av 40 årene. Alle tre forklarer dette med at dette har med å gjøre at de ikke har vært klar før, samtidig som de vet at skal de gjøre det må de gjøre det nå.

Det som gjorde at jeg bestemte meg for dette er at det har modnes litt – og så kommer alderen da – skal man må man gjøre det nå. Det var ikke noe mer å tenke på. Det er jo i grevens tid og vel så det – jeg er jo 42 år – blir 43 i november. Det er jo flere av disse landene som mener jeg er langt over grensen så jeg er veldig spent på Vietnam, for de er veldig åpne.

Det kommer frem i alle intervjuene at det er sterk sammenheng mellom alder, tidsrom og valg av adopsjon. Tiden det tok å bestemme seg for å søke om enslig adopsjon gjorde at de ikke var klar før de var i begynnelsen av 40 årene.

Og så var jeg inni en periode det ikke hadde gått for meg å adoptere, når det var helt fritt i forhold til Kina. Og så plutselig da jeg var ferdigtenkt. Jeg tenkte mye på dette at jeg ikke hadde lyst til å gjøre dette som enslig, var ikke klar for det. Jeg brukte flere år på det. Akkurat hvor mange år vet jeg ikke. Jeg begynte å tenke tanken i slutten av 90 tallet begynte jeg å tenke, men da var det ikke helt gitt at det var adoptere jeg skulle. Jeg tenkte på å reise til Danmark og få det på den måten, og jeg tenkte vel også litt å bare ta seg en tur på byen, eller kontakte en venn. Jeg hadde et par homofile venner jeg tror ville gjøre seg bra som fedre. Jeg tenkte tanken, men det var liksom ikke helt reelt. Det var liksom ikke helt meg. Og det samme med det å skulle reise til Danmark. Så når jeg var kommet så langt at jeg måtte tenke reelt på det begynte jeg å bli så gammel at det var ikke helt ideelt sånn fysisk sett. Og ja, alt med seg liksom. Så jeg fant ut at nei nå eller aldri viss du skal rekke å komme i land med en adopsjon, gjerne to.

Felles for alle de intervjuede er at de har foreldre og søsken som de snakker veldig positivt om, både med hensyn til egen oppvekst og når det gjelder reaksjonene på valgene sine. Alle har foreldrene sine boende i nærheten. Noen av søsknene bor i nærheten, andre lenger unna, men de beskriver kontakten som veldig god med alle.

Det er veldig rart å sitte og fortelle foreldrene sine at nå har jeg satt i gang adopsjonsprosess aleine, dere får antagelig et barnebarn fra et annet land og så videre, en vet jo ikke hvordan de reagerer. Jeg har vært veldig heldig, har hatt bare positive opplevelser.

At du ikke har tenkt på det før sa faren min. Han elsker barn.

Jeg hadde så mye nytte av det å ha søsken sjøl, så jeg unte mitt barn det samme.

I tillegg har de en stabil vennekrets. Ingen av de sier de har en veldig stor krets av venner, men beskriver de vennene de har som veldig gode.

Jeg har ikke så enormt stor vennekrets, men noen få gode liksom. Veldig mange av de har barn, og de som ikke har det er veldig oppslukt av min datter.

Nå har jeg ikke fortalt det til alle enda, i og med at det er så tidlig i prosessen, derfor blir det bare til de nærmeste, det er jeg også glad for i og med at det tok så pass lang tid. Men de vennene jeg har fortalt det til er kjempepositive. Jeg har jo venner med barn i alle aldrer, 8-10 år de yngste og noen har voksne barn på et par og tjue. Jeg har ikke noen venner som har adoptivbarn i den nærmeste vennekretsen, men så er jeg så heldig at jeg har vært på adoptivkurs der jeg har truffet to-tre enestående adoptanter som er et veldig godt nettverk, samtidig er jeg med i en gruppe – det er jo noe man bare snakker, snakker og snakker om – så folk rundt blir sikkert lei – men det er så godt å omgås de som skjønner dette her.

Alle tre beskriver prosessen de gikk gjennom før de bestemte seg for adopsjon som lang.

Jeg hadde jo tenkt på dette hele fire år tilbake og hadde satt i gang og fått informasjon. Det så innmari vanskelig ut og måtte tenke lenge på det – og det er jo sånn som modnes.

De beskriver også de ulike fasene i selve søkerprosessen som lange. Med små variasjoner har den totale ventetiden fra første kontakt med det offentlige til hentereise ligget på rundt 4 år for de to som har fått barn. De forventer også at det blir rundt denne tiden det tar denne gangen også.

En av de intervjuede beskriver hvordan det føltes da ting plutselig gikk fortere enn hun hadde forventet:

Det gikk alt for raskt for meg for da hadde jeg kjøpt meg nytt hus. Blitt forespeila 8-10 måneder og så gikk det altså 6 måneder. Det er noe av det laveste som har vært. Og jeg hadde ikke fulgt med, det var jo så langt frem. Tenkte at nå skal du ikke plage deg sjøl, sitte på nettet hele tida og sånn, så jeg ventet til nærmere jul, og så var jeg tilfeldigvis inne på nettet og så på situasjonen, og så tar det altså 7 måneder! Og da forstod jeg at nå er jeg neste! Da gikk det ganske lenge uten at jeg hadde bakkekontakt. Fra omtrent å gråte hos barnevernet fordi det var sykemeldinger og det var ferie og det var – ja, og så til den situasjonen hvor jeg helst ville bremse litt.

7.2. Kontakten med hovedaktørene i godkjenningssystemet

Hvem ser søkerne på som hovedaktørene i søkeprosessen, hvilke erfaringer har de fra møtene med disse og hvilke egenskaper hos aktørene mener søkerne må være sentrale i en slik prosess er temaene i denne delen av intervjuet.

Alle tre ser på det lokale barnevernet, Bufetat (tidligere SUAK), og Adopsjonsforeningene som hovedaktørene i prosessen.

Når de beskriver hvordan kontakten med hovedaktørene har vært tar alle stort sett utgangspunkt i de menneskene som representerer aktørene de har møtt.

Erfaringene viser seg og være blandet hos alle de intervjuede. Ingen har bare positive, men ingen av de tre har heller bare negative erfaringer. Det er også forskjell på hvordan den enkelte vektlegger de ulike erfaringene. En begynner med de negative erfaringene og bruker forholdsvis mye tid på å fortelle om disse. Hun beskriver erfaringene med SUAK som veldig dårlige. De som jobbet der beskriver hun som sure, uhøflige og uprofesjonelle, og mente at de rett og slett trenerte søknaden hennes ved å gjøre ting unødvendig vanskelig. Hun mistenkte at personlige meninger og oppfatninger hos de ansatte om enslige adoptanter kunne være noe av grunnen til dette. Hun beskrev dem som veldig skeptiske. Da hun ringte dem spent på hvordan det gikk fikk hun det hun beskriver som halvsure svar og ble bare henvist til adopsjonsforeningen.

De andre aktørene inkludert det regionale Bufetat hadde hun bare gode erfaringer med. Hun trakk spesielt frem Verdens Barn som hun mener er veldig dyktige på å informere og være imøtekommende. Hun følte også at barnevernet gjorde sitt beste for å få til en så god prosess som mulig. Om Bufetat sa hun at de i alle fall var høflige når hun ringte selv om de ikke hadde så mye informasjon å komme med.

En annen av de intervjuede bruker mesteparten av tiden på dette temaet til å beskrive sine positive erfaringer. Hun beskriver ikke bare menneskene, men også selve ordningene i positive ordlag.

Jeg har jo hatt barnevernet i kommunen som jeg hadde møte med og det gikk egentlig veldig raskt. Jeg hadde jo hørt så mye om ventetider så jeg ringte, så jeg fikk svar etter 6 uker. Jeg hadde det første møtet på deres kontor og jeg hadde bare en kontakt. Har hørt om noen som har hatt flere på hjemmebesøk mens jeg bare har hatt den ene.

Vi hadde umiddelbart god kjemi, det var veldig lett å prate og hun forsto på en måte det jeg sa – på den måten jeg sa det. Og det var den samme som kom på hjemmebesøk, og det var jo kjempespennende, huset var strøket med bollelukt – det er jo en surrealistisk opplevelse. Det er jo med adopsjonsprosesser og andre prosesser – du hører så mange skremselshistorier at du blir helt gira opp hvor fælt dette kommer til å bli, hvor mye dem snur og vender på alt, men jeg opplevde det som en veldig god prosess.

Som det også kommer frem i sitatet over hadde spesielt to av de intervjuede innstilt seg på at prosessen kunne bli både vanskelig og ubehagelig, dette basert på hva de hadde hørt og lest.

Jeg var i kontakt med lederen av kontoret før jeg begynte prosessen for jeg hadde hørt at noen kommuner var så negative. Så tenkte jeg at viss dette er saken da orker jeg ikke å utsette meg for det.

Det var spesielt i forbindelse med møtet med barnevernet de var bekymret for hvordan det skulle gå. Dette var det første møtet med det offentlige og mye stod på spill. En av de intervjuede sier det på følgende måte;

Denne prosessen er så viktig, den griper så tett inn i sjela. Det er viktig at ting blir gjort ordentlig – ikke noe hastverksarbeid, eller at det skal være et ork for noen, for det tror jeg sikkert at det er. Det er nok mange barnevern som sliter og har mer enn nok. Jeg forstår at det kan være vanskelig å prioritere, men at det er så utrolig viktig for den enkelte at man blir prioritert likevel.

Vi er så vant til å ordne opp selv, vi legger premissene for vårt eget liv. Da en så plutselig ikke kan gjøre noe annet, men er prisgitt en etat er det noe uvant.

Det er noe med at du er så veldig, veldig sårbar. Det skal så lite til for å bli slått helt ut

Begge to beskriver møte med barnevernet som veldig positivt. Den tredje følte også at barnevernet gjorde sitt beste for å få til en så god prosess som mulig.

Hun var så positiv, kjempepositiv! Hun sa de hadde vært gjennom flere enslige adopsjoner allerede, og de ble behandla helt på lik linje med par.

Og lokalt barnevern kan jeg egentlig ikke få fullskrytt altså. De har vært helt utrolige selv om jeg hadde en periode hvor ting gikk veldig seint, men det var jo rett og slett sykemeldinger og slike ting som de ikke styrte. Så jeg synes den behandling jeg fikk hos dem var helt utrolig egentlig altså.

Hun første saksbehandleren hun begynte intervjuet med å si at dette skjønner jeg må være fryktelig ubehagelig, det kan ikke være lett, og jeg er glad det ikke er meg, men du vet du må gjennom det, og vi skal gjøre det best mulig for deg. Og da slappa jeg av med en gang. Det hjalp veldig det at hun viste at hun visste at det ikke føltes bra gjorde at det føltes mye bedre.

I barnevernet så de dette som litt mer av den positive siden i forhold til en del av de barnevern sakene de har.

Når det gjelder erfaringene fra møtet med adopsjonsforeningene er disse litt blandet, men i stor grad positive. På spørsmål om positive erfaringer trakk en av de intervjuede spesielt frem Verdens Barn som hun mente var veldig dyktige på å informere og være imøtekommende. Hun mente de var hyggelige, at de alltid hadde tid og at de ga de svarene de kunne selv om det ikke alltid var så mye.

Verdens Barn har vært veldig god støtte. I perioder har jeg vært mye i kontakt med dem.

Verdens Barn har rota litt. Rett og slett hatt litt rot i systemet.

Det var noe med den holdningen til den som tok telefonen. Alle de andre tok tak i saken med en gang og tok det kjempealvorlig, og ja, ga meg veldig god behandling. Og jeg synes liksom, jeg har jo ringt dem noen ganger med samme konkrete spørsmål så jeg er veldig positiv til Verdens Barn, men de har jo hatt noen glipper da. Det kan man jo forstå, man kan jo det.

Der er jeg litt mer sånn. Adopsjonsforum er jo en stor profesjonell forening. Jeg føler nok litt at de har vært litt store og ikke har klart helt å se enkeltmennesket i den Kinaprosessen. De var litt mer tilbakelelte følte jeg. Det er kanskje en av de tingene jeg setter størst spørsmålsteget ved, at disse foreningene de jobber jo litt lukka. Du har på en måte ikke innsyn i de tingene de jobber med. Jeg vet ikke hvor mange som står foran meg i køen, jeg vet ikke hvor mange som er eldre, som er yngre. Jeg må jo bare på en måte stole på at de er seriøse og lojale – og det tror jeg de er. Litt mer åpenhet hos foreningen savner jeg faktisk. Ut ifra det jeg har hørt så virker det som Verdens Barn har tatt den andre og mer positive aprochen. De tok noen sjanser og sendte av gårde litt mange søknader så får en nå se hva det egentlig blir av det da. De har tatt et større ansvar overfor søkerne sine. Tror nok jeg hadde valgt Verdens Barn neste gang. En mindre organisasjon som ser søkerne sine. Når jeg ringer Adopsjonsforum så er det sånn ja hvem er nå du igjen.

Bufetat er den instansen som de intervjuede har hatt flest negative erfaringer med. De beskriver Bufetat som en distansert og lite tilgjengelig instans. Innledningsvis beskrev jeg hvordan en av de intervjuede brukte mye tid på å beskrive sine negative erfaringer med SUAK, forløperen til Bufetatene.

En av de intervjuede bruker lite tid på å snakke om Bufetat, og synes deres rolle i prosessen er grei.

Bufetat har jeg ikke snakket med om min søknad. Jeg ringte jo for å høre om det hadde skjedd noe med søknaden min. Da fikk jeg beskjed, ja, du er godkjent. Hyggelige, profesjonelle og de forstod jo dette her at tiden var knapp nå.

De andre to intervjuede bruker forholdsvis mye tid når de beskriver sine erfaringer med Bufetat (i et tilfelle SUAK).

Og så er det Bufetat og der er jeg ikke så imponert. Det gikk jo litt på at de ikke stolte på den saksbehandleren lokalt hos barnevernet.

Så da ble det et intervju til. Og da hadde de brukt så lang tid, de hadde jo ikke svart innenfor fristen. Vi var skjønt enige begge to at dette var unødvendig. Nå som de var på overtid burde de på en måte ha godtatt det synes jeg, men det gjorde de ikke.

Jeg ringte for å purre på hvordan jeg lå an osv. Det var ikke noe hyggelig. Man får den følelsen at dette her er ikke viktig i forhold til alt det andre de driver med. Og jeg vet ikke om de egentlig behandla meg noe annerledes fordi jeg var enslig, men det var liksom den følelsen jeg fikk, at aha, liksom her kommer det frem liksom, jeg vet ikke, bare en følelse jeg fikk.

Litt av, vi har egentlig ikke tid til å snakke med deg, viss du ikke hadde ringt så hadde vi kunne behandle andre saker i mellomtiden. Det at alle dere driver å ringer sånn gjør at vi ikke får jobba med det vi skal gjøre, var det jeg fikk høre.

Jeg har inntrykk av at de er fryktelig, fryktelig stressa, og de har på en måte ikke tid til å høre etter hva du egentlig sier.

Det blir jo ikke det nærforholdet, og jeg vet jo ikke egentlig hvordan de er viss du hadde møtt dem ansikt til ansikt, eller gjennom en lengre samtale.

Alle tre hadde klare oppfatninger om hvilke egenskaper de så på som viktige hos den enkelte aktør når de møtte disse som søker. Det var først og fremst de menneskelige egenskapene de

møtte som søkere som avgjorde om erfaringene med de forskjellige instansene ble positive eller negative. De hadde forståelse for både systemfeil, tabber og skuffelser så lenge dette ble formidlet av mennesker med disse egenskapene de så på som så viktige.

En av de intervjuede beskriver disse egenskapene kort og greit som det å være høflig og profesjonell. Hun kunne ta et negativt svar om det ble gitt på en høflig måte. De to andre var litt mer utdypende i sine forklaringer.

Evnen til å sette seg inn i andres situasjon, at man ikke sitter sånn veldig distansert og bare lytter, men at man faktisk skjønner. For det er noe med å sitte og brette seg ut på den måten spesielt i forhold til barnevernet.

Vi forstår at dette er kjempeviktig for deg, den holdningen er viktig. At de kan på en måte signalisere at dette er en jobb som de gjerne gjør, og at de forstår at den er kjempeviktig og derfor vil prøve å samarbeide så godt det lar seg gjøre.

Betydningen av å bli møtt med disse egenskapene beskriver en av de intervjuende som følger;

Det gir meg en selvsikkerhet som sikkert gjør at jeg kan fremme saken min bedre, eller være tydeligere på den jeg er, at det vil bli en bedre prosess. Man får tillit til systemet og kan på en måte dele det med seg som er godt og vondt. Jeg tror de blir bedre kjent med mennesket, og det er jo det som er viktig at de gjør. Det er jo det som er jobben deres.

To saksbehandlere kunne kanskje være tryggere for da er en på en måte ikke så henvist til den ene – da er det jo litt flaks og uflaks om en har kjemi eller ikke. Så jeg ville nok anbefalt at man møtte med to. Hun har veldig stor makt, veldig stor innflytelse over hvordan livet mitt kan bli fremover.

Med noen få unntak synes alle de tre intervjuede at de spørsmål og krav de er blitt møtt med som søkere er relevante.

Jeg synes egentlig at det har vært greie spørsmål, jeg forstår bakgrunnen for de. Det er jo stor makt de har, ikke bare for vårt liv, men ikke minst for disse barna som kommer til mennesker som kan ta imot dem. Sånn sett ser jeg kanskje at prosessen kunne vært ennå dypere, men jeg forstår at det er jo et tidsspørsmål og. Adopsjonskursene hadde kanskje vært nor man kunne bruke mer aktivt, for når man er sammen med folk i to dager så blir man kjent på en helt annen måte.

Spørsmålet om jeg forventer en arv synes jeg ble litt vanskelig. Vanskelig, nesten uetisk å svare på.

Jeg er ikke så veldig enig rundt dette med seksuell legning da. Jeg synes jo det er litt absurd, det har jo ikke noe å gjøre med omsorgsevne. Men jeg skjønner jo at de spør fordi landet som skal gi bort barnet forlanger det, og da må man svare liksom. Jeg er egentlig motstander av å svare på den type spørsmål, men jeg vil ikke sette meg selv i en vanskelig situasjon.

En av de intervjuede svarte at en del av spørsmålene som ble stilt i forbindelse med sosialrapporten så hun på som lite relevante. Hun spesifiserte dette ved å vise til interessen for hennes kjæresteforhold som lå langt tilbake i tid. Sosialrapporten kom i retur fra Bufetat til barnevernet med krav om utfyllende informasjon rundt dette. Hun mente også det var lite relevant å bruke tid på den første sosialrapporten i den andre godkjenningsprosessen. Hun mente at her burde fokuset være på tiden ifra den første rapporten ble skrevet og frem til nå. Med hensyn til det sistnevnte kommer frem av intervjuene at her er praksisen ulik.

I intervjuet i den andre søkeprosessen spurte jeg rett og slett hva synes du egentlig? Da kikket hun bare på meg og sa at hun kunne ikke skjønne at det var noe i veien for å adoptere, det jeg skal sjekke er jo ikke om du i utgangspunktet kan få adoptere for det har vi jo allerede fått fastslått i at du er blitt godkjent første gang. Jeg skal bare se på det som har skjedd siden sist. Og jeg kan ikke se at det er noe som skulle tilsi at datteren din ikke skulle få søsken. Det vil nok gå bra.

På spørsmålet om hva de intervjuede hadde funnet mest belastende varierte svarene noe, men ventetiden var sentral.

Hos en av de intervjuede var det ventetiden som hadde vært mest belastende i begge søkerprosessene. Med det mente hun ventetiden hos Bufetat før hun ble godkjent. Ventetiden etter godkjenning var mye lettere å forholde seg til. Hun pekte på det uforutsigbare i måten Bufetat behandlet søknadene på. Når hun ringte sa de at det var omtrent en måneds behandlingstid. Når hun ringte etter en måned visste de ikke hvor lang tid det ville ta. Når hun ringte etter tre måneder manglet de ett eller annet som det tok tid å fremskaffe. Dette fant hun veldig frustrerende.

En av de intervjuede hadde andre oppfatninger om hva som var mest belastende.

Det kunne nesten ikke gått noe fortere for du modnes jo i prosessen også.

Det er nok dette at en er så prisgitt andre mennesker i noe som er så utrolig viktig for deg. Bare tanken på at man skal vurderes, før en har satt i gang prosessen, for man hører så mye rykter og sånn. Det er jo alltid noen som har opplevd noe fælt. Prosessen var langt bedre enn jeg hadde trodd så den største belastningen var kanskje i forkant fordi jeg trodde det var så mye verre enn det var.

Den tredje av de intervjuede fant også blant annet ventetiden veldig belastende.

Det var veldig belastende når ting tok sånn tid og jeg ikke hadde noen ide om når jeg ville komme videre i den første prosessen. Det var sykemeldinger og jeg visste ikke når vi ville fortsette på en måte for alt var jo på ubestemt tid.

Hun pekte også på andre belastninger.

Så var det egentlig det å skulle være så åpen. Det synes jeg var ubehagelig selv om hun var veldig hyggelig og sånn.

Og så var det at jeg hele tida helt frem til jeg dro fra Kina med barn var nesten overbevist om at et eller annet sted så stopper det og sier; nei vet du hva dette går ikke, jeg hadde en sånn guffen følelse. Den slapp da jeg lette fra Kina. Jeg hadde den følelsen hele tida at noe skulle skjære seg. Så nå er jeg blitt kul i forhold til det.

Jeg husker ei jeg møtte som akkurat hadde adoptert som sa at det var som at jeg skulle ønske jeg hadde hatt ro til å glede meg mer. Det synes jeg var veldig fint sagt, men det hjalp meg ikke, men nå greier jeg det.

7.3. Etter søkerprosessen

Om dette temaet var det bare to av de tre som kunne intervjues da den tredje ennå ikke har fått barn. De to andre har begge fått et adoptivbarn og er i søkerprosess nummer to for å få et adoptivbarn til.

Begge to var veldig klare på at søkerprosessen ikke hadde hatt noe å si med hensyn til de forventningene de hadde til det å få barn som enslig adoptant.

Nei, det var berre eit himla byråkrati!

Nei, ikke egentlig. Nei, det var i alle fall ikke søkerprosessen som gjorde det.

De to svarte svært forskjellig når det gjaldt i hvilken grad det å få barn hadde svart til de forventningene de hadde på forhånd. Mens den ene svarte at det å få barn som enslig adoptant hadde svart til forventningene hundre prosent, ferdig med det, var den andres erfaringer noe mer blandet. I motsetning til den andre intervjuede fokuserte hun også på det som hadde vært vanskelig, og hun brukte forholdsvis mye tid på å utdype dette.

Når man kommer hjem med et barn er det noe helt annet enn en hadde forestilt seg. Man sier jo at man er forberedt på våkenetter, og at man er forberedt, men hvor rasende man kan bli på dette barnet som ikke har noe, som har så lite makt, men som har så mye makt over deg på en måte – man er jo ikke forberedt på det. Det er ikke mulig det før man har vært i situasjonen. Jeg vet ikke om noen som kan få meg så sint som henne altså – det er helt ufattelig, det holder med et blick noen ganger. Det er sånn evig jobbing. Jeg så på meg selv sånn – jeg skulle nok være en veldig rolig mor, men det var jo helt feil, jeg har sånn temperament at du aner det ikke.

Det å være borte og fri fra barnet er veldig deilig, men det er veldig vondt også. Det skjønte jeg ikke. Man kan forstå det med intellektet, men ikke hvor dypt det går. Det har ingenting å gjøre med adopsjon det gjelder for alle foreldre.

Jeg spurte om det var noe hun kunne gjort for å være bedre forberedt på disse følelsene.

Jeg følte jeg hadde tenkt gjennom veldig mye på forhånd. Jeg hadde alltid sett for meg at jeg skulle ha barn, mange barn. Jeg var vel den eneste i omgangskretsen som hadde det. De var så klar over hvordan jeg hadde det at de hadde problemer med å fortelle meg det at de var gravide liksom, fordi de visste at mitt ønske om barn var så sterkt. Så når du har hatt det sånn lenge så har du på en måte lest det som er å lese underveis, og du har forberedt deg så godt du kan. Jeg ville gjerne ha gått på kurs, men ikke så veldig mye for innholdet, men for det å få et nettverk på forhånd av adoptanter. Det fikk jeg aldri. Det der å vente sammen, uavhengig av om det er enslige eller par, det tror jeg er ganske verdifullt. Ha noen som skjønner akkurat hvor du er hen på en måte. De der opp og nedturene. Jeg kan jo absolutt snakke med foreldrene mine om det, men det er jo så lenge siden for dem. Jeg skulle gjerne hatt noen andre å vente med.

Begge to var enige om at søkerprosess nummer to hadde vært annerledes i forhold til den første prosessen. Den ene først og fremst på grunn av omorganiseringen fra SUAK til Bufetat, med de forbedringene hun følte det innebar. Med det mente hun holdninger og oppførsel blant de ansatte. Hun mente fremdeles at rutinene hos Bufetat hadde stort forbedringspotensial.

Videre sa hun at sosialrapporten var like omfattende begge gangene. Hun understreket at sosialrapport burde fokusert på tiden etter den første rapporten ble skrevet. Den andre intervjuede pekte også på at den største forskjellen lå i forskjellige saksbehandlere men uten at hun mente at det slo negativt ut.

Den andre saksbehandleren jeg hadde var helt annerledes, veldig avmålt og veldig litt sånn – så jeg visste ikke helt hvordan jeg kom til å ende opp etter det første intervjuet med henne. Hva syntes hun egentlig om meg, på en måte? Men det var rett og slett at hun var en annen mennesketype. Hun var sånn veldig klar og ryddig på det, og det var også veldig greit. Helt annen type menneske, men takla det veldig bra.

Som jeg har vært inne på tidligere kunne det også se ut som at denne saksbehandleren tolket retningslinjene for sosialrapport nummer to noe annerledes enn den saksbehandleren som skrev rapporten for den andre intervjuede.

Jeg skal bare se på det som har skjedd siden sist.

På slutten av intervjuene spurte jeg om det var noe de ønsket å si som vi ikke hadde vart inne på. De følte vi hadde vært gjennom det meste og var fornøyde med det de hadde fått frem, men etter litt betenkningstid og litt prat om andre ting var det to som likevel hadde noen kommentarer. De gikk begge på retningslinjene for enslig adopsjon.

Det virket som om man minst måtte være førskolelærer trodde jeg. Men det stemte jo overhodet ikke. Venners barn er erfaringen, barneerfaring i nettverket var nok.

Synes kanskje de burde kreve litt mer informasjon fra omgivelsene. Det gjorde jeg uoppfordra for jeg tenkte at det kan være greit til Bufetat – at de får sånn litt mer rundt meg enn akkurat sosialrapporten. Da får de på en måte litt mer nyansert bilde. Selvfølgelig så valgte jeg de i vennekretsen som har barn som jeg har hatt god kontakt med. Jeg fikk også søsteren min til å lage en sånn anbefaling, og foreldrene mine. Jeg ble godkjent uten spørsmål.

7.4. Oppsummering

Intervjuene viser at det blant utvalget finnes både likhetstrekk og ulikheter, men flest likhetstrekk. Søkerne er i begynnelsen av 40 årene, og de har alle en støttende familie og vennekrets.

De har alle brukt lang tid på å tenke gjennom avgjørelsen om enslig adopsjon, opptil flere år, før de har satt i gang prosessen ved å ta kontakt med det lokale barnevernet. Alle har hatt det sterke ønsket om barn som drivkraft bak prosessen. De har vurdert flere alternativ, men kommet frem til adopsjon som det beste alternativet. De har alle tatt avgjørelsen selv før de informerte omgivelsene.

Med små variasjoner har den enkeltes søkerprosess fra første kontakt med barnevernet tatt fra 2 år og 3 måneder til en som fremdeles venter og forventer å vente opp mot 4 år.

Erfaringene med de ulike aktørene i søkerprosessen varierer noe. Alle har positive erfaringer fra møtene med det lokale barnevernet. Når det gjelder adopsjonsforeningene så har noen av de intervjuede både positive og negative erfaringer, men flest positive. Bufetat (inkludert SUAK) er de som kommer dårligst ut med flest negative erfaringer blant de intervjuede.

Med små variasjoner beskriver alle de intervjuede egenskaper som innlevelse og forståelse som de viktigste å ha for aktørene i søkerprosessen. Dette har i stor grad vært avgjørende for hvordan de har opplevd de forskjellige stadiene i prosessen.

Med noen unntak mener de intervjuede at spørsmål og krav til dem som adoptanter har vært relevante.

Der variasjonene i svarene er størst er spørsmålet om hva de har funnet mest belastende i søkerprosessen. Det viser seg at dette i stor grad henger sammen med de tidligere nevnte egenskapene hos de andre aktørene. Ventetiden blir nevnt. Usikkerheten rundt hva som venter en før en har satt i gang prosessen blir også sett på som en belastning.

Ingen av de intervjuede mener søkerprosessen har hatt betydning for forventningene til det å få barn som enslig adoptant.

Hvordan egne forventninger har svart til det å få barn varierer i stor grad hos de to intervjuede som har erfart dette. Hos den ene har dette svart til hundre prosent, mens den andre er noe mer nyansert i sitt svar.

De syntes begge at det hadde vært stor forskjell på første og andre søkerprosess, men de la vekt på ulike forskjeller. Felles for begge var at menneskelige egenskaper hadde gjort en forskjell. Begge viste også til systemforskjeller i form av forskjellig vektlegging av sosialrapporten i prosess to. Den ene oppfattet denne som altfor sterk i og med at en allerede hadde en rapport. Den andre erfarte at den første rapporten i stor grad gjorde at rapport to ikke ble så omfattende og detaljert.

Til slutt hadde to av de intervjuede kommentarer til retningslinjene for enslig adopsjon. Den ene hadde forventet strengere krav til erfaring med barn, den andre syntes omgivelsene burde bli mer involvert i form av anbefalingsattester.

7.5. Styrker og svakheter ved undersøkelsen

Jeg mener at styrken i denne delen av undersøkelsen ligger i tema og metodevalg. Med hensyn til temaet så er det forholdsvis nytt og det foreligger lite forskningsmateriale på området enslig adopsjon. Jeg har opplevd å få positiv respons både fra fagpersoner, enslige adoptanter og søkere vedrørende temavalget mitt.

Ved å kombinere metodene intervju og enquête mener jeg at de utfyller hverandre på en god måte. Intervjuene gir en utfyllende ide om hva som kan ligge bak svarene i enquêten. Svakheten i undersøkelsen ligger kanskje i at jeg burde intervjuet flere. Jeg skulle gjerne hatt mer tid til oppgaven så jeg kunne snakket med flere, både enslige adoptanter og søkere.

Manglende praktisk erfaring med intervjuarbeidet kan være en annen svakhet.

Analyseresultatet er basert på det jeg oppfattet at de intervjuede sa til meg. Hvorvidt det er styrt av min teoretiske bakgrunn, mine personlige erfaringer, måten jeg stilte spørsmålene på og ellers opptrådte under intervjuet må tas med i vurderingen av undersøkelsen om den skal ha noen form for gyldighet og pålitelighet.

At jeg selv har vært enslig adoptant kan være en styrke da jeg kjenner mange av problemstillingene innenfra. Jeg er klar over at dette også kan være en svakhet om jeg ikke er bevisst på hele tiden å ikke skape en ubalansert vinkling, en tendensiøs problemformulering, analyse eller tolkning

8. ENQUÊTEN

8.1. Kvantitativ metode

Jeg vil betegne enquêten som en kvantitativ undersøkelse da jeg bruker kvantitative metoder for å få tak i hovedstrukturen i informasjonen fra informantene.

Jeg vil gi en tabularisk fremstilling av dataene for gi en best mulig oversikt.

Før jeg går videre finner jeg det hensiktsmessig å gå kort gjennom de sentrale begrepene innenfor denne metoden.

Med *kvantitativ metode* mener en kort sagt empirisk forskning som tar sikte på å kartlegge, analysere eller forklare, ved at en uttrykker forskningsområdet i variabler og kvantitative størrelser. Det dreier seg om prinsipp og metoder som gir oversikt ved å frem hovedstrukturen i et materiale (Befring 1998).

Deskriptiv statistikk

Deskriptiv statistikk hører inn under kvantitativ metode.

Deskriptiv statistikk omfatter prinsipp, metoder og teknikker for sammenstille, presentere og tolke empiriske data (Befring 1998). Den vil være en hjelp til å avdekke og synliggjøre informasjon som kan ligge i et innsamlet materiale i form av rådata.

Tabulering

Ved å ordne rådata i tabeller vil en få den nødvendige oversikten over det som først bare var en mengde rådata. Dette kaller vi en tabularisk framstilling.

8.2. Utvalg

Jeg sendte som nevnt ut 120 spørreskjemaer som vedlegg i medlemsbladet til EAF (Enslige adoptanternes forening). Jeg fikk 57 svar.

8.3. Utarbeidelse og distribusjon av spørreskjema

Som nevnt tidligere kan enquête betegnes som et kollektivt intervju. Det benyttes en standardisert tilnærming da spørreskjemaet går ut til mange personer samtidig. Dette innebærer strenge krav til struktur og systematikk både med hensyn til spørsmål og svarkategorier.

Da jeg har brukt enestående adoptanters medlemsblad som distribusjonskanal har selvinstruksjon vært særlig viktig. Jeg har lagt vekt på gode forklaringer og enkle spørsmål som skal føles relevante for den som svarer. Jeg har også vært bevisst på at det ikke må være for mange spørsmål. Svarkategoriene må være klare og ikke til å misforstå. Det har også vært viktig å få frem at informantene kan være trygge på at anonymiteten er ivarettatt. Dette er alle viktige faktorer for å skape motivasjon og velvilje hos informantene. Det er og viktig for å få valide data.

Som i intervjuguiden har jeg delt spørreskjemaet inn i tre hvor den første omhandler søkeren, del to søkerens møte med de andre aktørene i søkerprosessen og del tre handler om erfaringene etter godkjenningprosessen (se intervjuguiden).

I første del finner jeg det viktig å kategorisere informantene på en måte som ivaretar anonymiteten deres. I del to vil jeg ha tak i informantenes erfaringer med hovedaktørene i prosessen. I del tre vil jeg ha tak i erfaringene etter prosessen. Jeg opererer med tre svarkategorier som jeg mener fungerer best både med hensyn til informantene og med hensyn til det kvantitative grunnlaget for klassifisering av svarene.

Som før nevnt fikk jeg distribuere spørreskjemaene gjennom medlemsbladet til EAF (Enslige adoptanters forening). Planen var å legge spørreskjemaet ut på EAF sin nettside, men etter en samtale med EAF sin nettsideansvarlig viste det seg at dette vanskelig lot seg gjøre anonymt. Dermed ble løsningen å distribuere spørreskjemaene som vedlegg sammen med desembernummeret av medlemsbladet (EAF-nytt des06).

Forespørselsbrevet mitt ble trykket i bladet (se vedlegg). Det ble også tatt med en oppfordring om å svare fra bladets redaksjon (se vedlegg). Spørreskjemaene ble ferdig adressert og frankert. Svarfristen ble satt til 31. desember. Jeg fortsatte å motta svar til ut i begynnelsen av januar. Om dette skyldes sen postgang (B-post) eller noe annet skal være utsagt.

Jeg sendte ut 120 spørreskjemaer som var det første opplagstallet jeg fikk oppgitt. Senere viste det seg at opplagstallet var noe uklart da medlemslistene ikke var helt oppdaterte. Jeg valgte likevel å holde meg til 120 eksemplarer.

Jeg fikk 57 svar. Det vil si 47,5 prosent.

I utarbeidelsen av spørreskjemaet har jeg lagt vekt på at det skal være fullstendig anonymiserende, selvinstruerende, enkle relevante spørsmål med svarkategorier som lar seg kvantifisere.

Jeg mener at kravet til fullstendig anonymitet vil være avgjørende for svarprosenten og at svarene er i tråd med det utvalget egentlig mener.

Frykt for represalier og konsekvenser kunne for eksempel være et resultat av identifiserbare respondenter.

For likevel å kunne si noe om de enslige adopsjonssøkerne har jeg valgt å ta med alder og bosted. Dette kan være viktige kategorier, men som likevel ikke lar seg identifisere.

Med hensyn til alder vil det være en pekepinn på hvem de enslige adoptantsøkerne er. Med hensyn til bosted vil det være en måte å se om det spiller inn på svarene i del to på spørreskjemaet.

I andre del av spørreskjemaet (spørsmål 4-8) er målet å få svar på søkernes erfaringer med aktørene i søkerprosessen. Ved å holde dette opp mot tidligere teoretiske tilnærminger til søkerprosessen vil målet være å kunne gi en mer helhetlig vurdering av hvordan den enslige adopsjonssøkerprosessen fungerer.

Siste del av oppgaven (spørsmål 8 -9, pluss eventuell kommentar) er ment å som en måte å underbygge del to på.

9. PRESENTASJON OG ANALYSE AV DATA

Jeg har valgt å legge frem materialet fra enquêten i form av tabeller.

Da hovedregelen er at tabeller og figurer skal være selvinstruerende vil jeg ikke gå inn i dyptgående forklaringer rundt disse, da den tabulariske framstillingen således taler for seg selv.

Jeg vil likevel peke på de funnene jeg har funnet mest fremtredende.

Alder:

Tabellen viser aldersfordelingen blant de enslige adoptantene/søkerne på landsbasis, og videre for landsdelene Sør, Midt og Nord Norge.

	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>
Alder	Hele Norge	hele Norge	Sør Norge	Sør Norge	Midt Norge	Midt Norge	Nord Norge	Nord Norge	Ukjent bosted	Ukjent bosted
25-35	4	7,0	3	7,3	1	10	4	100		
36-45	49	86	36	87,8	7	70	0		2	100
45 >	4	7,0	2	4,9	2	20	0			
Sum	57	100	41	100	10	100	4	100	2	100

Det funnet jeg finner mest sentralt her er at på landsbasis er hele 86 % mellom 36-45 år.

Bosted:

Tabellen viser hvor de enslige adoptantene bor med hensyn til landsdel.

<i>Bosted</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>
Sør-Norge	41	71,9
Midt-Norge	10	17,5
Nord-Norge	4	7,0
Ikke svart	2	3,5
Sum	57	100

Det jeg finner mest fremtredende her er at hele 71,9 % bor i det som er definert som Sør-Norge.

Hvordan er din erfaring med sosialkontoret?:

Tabellen viser fordelingen av hvordan de enslige adoptantene definerer sine erfaringer med sitt lokale sosialkontor, på landsbasis og videre for landsdelene.

	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>
	Hele Norge	hele Norge	Sør Norge	Sør Norge	Midt Norge	Midt Norge	Nord Norge	Nord Norge	Ukjent bosted	Ukjent bosted
Svært god	28	49,1	20	48,8	7	70	2	50	1	50
God	20	35,1	14	34,2	3	30	0		1	50
Mindre god	6	10,5	5	12,2	0		1	25	0	
Ikke svart	3	5,3	2	4,9	0		1	25	0	
Sum	57	100	41	100	10	100	4	100	2	100

Hvordan er din erfaring med Bufetat?:

Tabellen viser fordelingen av hvordan de enslige adoptantene/søkerne definerer sine erfaringer med Bufetat, på landsbasis og videre for landsdelene.

	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>
	Hele Norge	hele Norge	Sør Norge	Sør Norge	Midt Norge	Midt Norge	Nord Norge	Nord Norge	Ukjent bosted	Ukjent bosted
Svært god	20	35,1	16	39,0	2	20	1	25	1	50
God	14	24,6	11	26,8	2	20	0		1	50
Mindre god	14	24,6	9	22	3	30	2	50	0	
Ikke svart	9	15,8	5	12,2	3	30	1	25	0	
Sum	57	100	41	100	10	100	4	100	2	100

Hvordan er din erfaring med adopsjonsforeningen?:

Tabellen viser fordelingen av hvordan de enslige adoptantene/søkerne definerer sine erfaringer med adopsjonsforeningen, på landsbasis og videre for landsdelene.

	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>
	Hele Norge	Hele Norge	Sør Norge	Sør Norge	Midt Norge	Midt Norge	Nord Norge	Nord Norge	Ukjent bosted	Ukjent bosted
Svært god	28	49,1	20	48,8	5	50	2	50	1	50
God	24	42,1	18	31,6	4	40	1	25	1	50
Mindre god	3	5,3	3	7,3	0				0	
Ikke svart	1	1,8	0		0		1	25	0	
Forkastet	1	1,8	0		1	10			0	
Sum	57	100	41	100	10	100	4	100	2	100

På landsbasis beskriver 36 % sine erfaringer med Bufetat som svært gode, mens 24,6 % beskriver disse som mindre gode.

Dette skiller seg ut fra søkerne sine erfaringer med både sosialkontor og adopsjonsforening hvor over halvparten betegner disse som svært gode. Og bare henholdsvis 10,5 % beskriver erfaringene med sosialkontoret som mindre gode, mens bare 5,3 % hadde mindre gode erfaringer med adopsjonsforeningen.

En kan også se at Midt-Norge merker seg ut med at hele 70 % her svarer at erfaringene med sosialkontoret er svært gode. Det er 20,9 % høyere enn på landsbasis. Her kan en også se at bare 20 % betegner erfaringen med Bufetat som svært god.

En kan også merke seg at i Nord-Norge svarer hele 50 % at erfaringene med Bufetat er mindre gode. Det er 25,4 % flere enn på landsbasis.

I hvilken grad har du funnet spørsmål og krav til deg som enslig adoptantsøker relevante?:

Tabellen viser fordelingen av svarene på spørsmålet om i hvilken grad de enslige adoptantsøkerne har funnet spørsmål og krav relevante, først på landsbasis videre for hver landsdel.

	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>
	Hele Norge	Hele Norge	Sør Norge	Sør Norge	Midt Norge	Midt Norge	Nord Norge	Nord Norge	Ukjent bosted	Ukjent bosted
I stor grad	28	49,1	20	48,8	7	70	1	25	1	50
I noen grad	22	38,6	18	43,9	1	10	1	25	1	50
I liten grad	3	5,3	1	2,4	1	10	1	25		
Ikke svart	3	5,3	1	2,4	1	10	1	25		
Forkastet	1	1,8	1	2,4	0					
Sum	57	100	41	100	10	100	4	100	2	100

På landsbasis har bare 5,3 % funnet spørsmål og krav lite relevante ved å svare i liten grad på dette spørsmålet.

I Nord-Norge kan en se at svarene fordeler seg jevnt mellom alle svaralternativene med 25 % på hver, til forskjell fra på landsbasis 49,1 % har svart i stor grad og 38,6 % har svart i noen grad.

Hva har du funnet mest belastende i søkerprosessen?:

Tabellen viser fordelingen av hva de enslige adoptantene/søkerne har funnet mest belastende i søkerprosessen, først på landsbasis videre for hver landsdel.

	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>
	Hele Norge	hele Norge	Sør Norge	Sør Norge	Midt Norge	Midt Norge	Nord Norge	Nord Norge	Ukjent bosted	Ukjent bosted
Innhenting av papirer	1	1,8	1	2,4	0		0		0	
Kontakten med aktørene	6	10,5	4	9,8	1	10	1	25	0	
Det økonomiske	1	1,8	1	2,4	0		0		0	
Ventetiden	30	52,6	22	53,7	7	70	1	25	0	
Annet	2	3,5	2	4,9	0		0		0	
Ikke svart	2	3,5	1	2,4	1	10	0		1	50
Forkastet	15	26,3	10	24,4	1	10	2	50	1	50
Sum	57	100	41	100	10	100	4	100	2	100

Hele 52,6 % har funnet ventetiden mest belastende. Tar en med de som har krysset dette som et av flere kryss (10) kommer en opp i 70,2 %.

Nord-Norge skiller seg ut ved at bare 25 % svarer ventetiden, til forskjell fra på landsbasis hvor 52,6 % (70,2 %) har funnet ventetiden mest belastende. Dette gir en forskjell på 27,6 % (45,2 %)

I hvilken grad har det å få barn som enestående adoptant svart til de forventningene du hadde på forhånd?:

(Jeg velger å tolke det antallet som har svart på dette spørsmålet, 21 på landsbasis, som det antallet som har fått tildelt barn. De andre vil dermed være i en eller annen ventetid)

Tabellen viser fordelingen av svarene på spørsmålet om i hvilken grad det å få barn har svart til de forventningene de enslige adoptantene hadde på forhånd, først på landsbasis videre for landsdelene.

	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>
	Hele Norge	Hele Norge	Sør Norge	Sør Norge	Midt Norge	Midt Norge	Nord Norge	Nord Norge	Ukjent bosted	Ukjent bosted
I stor grad	20	95,2	16	100	2	66,7	2	100	1	100
I noen grad	1	4,8	0		1	33,3	0		0	
I liten grad	0		0		0		0		0	
Sum	21	100	16	100	3	100	2	100	1	100

På landsbasis svarer her hele 95,2 % i stor grad.

Kunne du tenke deg å adoptere flere barn?:

(Jeg velger å tolke det antallet som har svart på dette spørsmålet, 21 på landsbasis, som det antallet som har fått tildelt barn. De andre vil dermed være i en eller annen ventetid)

Tabellen viser fordelingen over hvordan de enslige adoptantene svarte på spørsmålet om de kunne tenke å adoptere flere barn, først på landsbasis videre for landsdelene.

	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>	<i>Antall</i>	<i>%</i>
	Hele Norge	hele Norge	Sør Norge	Sør Norge	Midt Norge	Midt Norge	Nord Norge	Nord Norge	Ukjent bosted	Ukjent bosted
Ja	17	81	14	86,7	2	66,7	2	100	0	
Nei	2	9,5	2	13,3	0		0		0	
Vet ikke	2	9,5	0		1	33,3	0		1	100
Sum	21	100	16	100	3	100	2	100	1	100

På landsbasis her svarer hele 80,95 % ja.

9.1. Kommentarer fra spørreskjemaene

Finner det riktig å ta med kommentarene fra kommentarfeltet i spørreskjemaet for å belyse materialet ytterligere.

Nord – Norge:

- Sosialkontoret har for dårlig kompetanse vedr. behandling av adopsjon til enslige
- Ventet siden 1/6-06 på å få sende søknad til B.V.....
- Lykke til med oppgaven Laila!!

Midt Norge:

- Skjønner jo att enslige må ha strengere krav, men vi har alt for få land å velge i, derfor treg saksgang!

Sør- Norge

- Henter barn nr 2 i januar/februar
- Noe mer slitsomt enn jeg hadde tenkt over. Hadde nok tenkt mest på det positive! ☺ (Pil til spm. 8)
- Akkurat nå er livet perfekt!
- Jeg har bare positive erfaringer fra adopsjonsprosessen som enslig søker.
- Står og venter i kø på neste barn, papirer i Kina.
- Svar under søknadsprosess gjelder adopsjon nr 2. Søknadsprosess ved adopsjon nr 1 svært gode erfaringer med både sosialkontor og godkjenningsorgan (SUAK) + adopsjonsforening
- Har fått to flotte barn og det er fantastisk!
- Ang. spørsmål 2: litt rart at de tre største bostedene som sokner til Bufetatene ble slått sammen til 1 region, mens de to minste ble skilt ut hver for seg? Ang spørsmål 4: Sosialkontoret utreder sjelden adopsjon, men barnevernet – som er et annet kontor, av og til også sortert under oppvekst – ikke sosial, men det hadde vært spennende å se på om erfaringene med å bli utredet på sosialkontor er annerledes enn hos barnevernstjenesten. Lykke til! Blir spennende å lese resultatene
- Hva skjer når Kina stenger? Vondt langt inn i sjelen.
- Avslag i Bufetat og siden godkjennelse var veldig belastende, venter fremdeles
- Ang. spørsmål 3, mitt svar er mindre godt, fordi tredje og siste møtet var svært tøft. De forklarte det med at de ønsket å provosere meg for å se mine reaksjoner. De var veldig fornøyd med resultatet.
- Er som sagt i samtaler med bv, derfor ikke alle spørsmål besvart.

9.2. Styrke og svakheter ved undersøkelsen

Her vil jeg se på det som er med på å styrke undersøkelsen, og de svakheter som ligger i undersøkelsen.

Styrke

Utvalget:

Det er pr i dag ca 150 enslige adoptanter i Norge, i tillegg kommer de som er et sted i søkerprosessen. Av disse er 163 medlemmer av EAF. Når 57 av disse har deltatt i undersøkelsen er dette med på å øke representativiteten. Det må kunne sies at det er en stor grad av homogenitet i utvalget med hensyn til det som undersøkes. Jeg ser ikke at det kan være noen større forskjell på de som er medlemmer i EAF og de som ikke er det. Dette gjør det lettere å trekke ut et representativt utvalg enn når det motsatte er tilfelle.

Anonymiteten:

Da mange vil kalle dette et kontroversielt tema er det viktig at informantene kjenner seg trygge på anonymiteten. Denne er i full grad ivarettatt da det ikke finnes anledning til å identifisere den enkelte informant. Mest sannsynlig kan ærligheten i svarene tas til inntekt for dette.

Svakheter

Utvalget:

Det kan ligge en svakhet i utvalgets representativitet da jeg har foretatt et skjønnsmessig utvalg ved å bare ta utgangspunkt i EAF sine medlemmer. Jeg har likevel vurdert det dit hen at gruppen som helhet er så homogen med hensyn til det som skal undersøkes at representativiteten er ivarettatt.

Til dels få informanter på Midt-Norge og spesielt Nord-Norge.

Selvinstruksjon:

Da det ble en viss prosent forkastede svar på grunn av at informantene hadde krysset flere kryss på noen spørsmål må det tas som en indikasjon på at selvinstruksjonen ikke har vært tydelig nok.

Spørsmålsutformingen:

Ved denne type undersøkelse er det viktig at spørsmålene og svaralternativene er klare og entydige.

Med hensyn til spørsmål 1. kan det være uklart om det er dagens alder eller alder når søkerprosessen startet som gjelder. Dette burde vært spesifisert.

Med hensyn til spørsmål 2. kan det her være uklart hvor grensene mellom svaralternativene går. Det kunne også være en ide å dele inn svarkategoriene etter inndelingen av Bufetat sine landsdelskontor. Dette måtte i så fall ikke gå utover anonymiteten.

I oppgave 4 burde barnevernet blitt nevnt som alternativ til sosialkontoret. Dette blir også påpekt som en kommentar av en av informantene. At det ikke er flere som har påpekt det kan vise at informantene har vært innforstått med denne muligheten, men at jeg ikke har valgt å spesifisere det.

Svarspontanitet:

Svarspontaniteten viser at jeg burde hatt lengre svarfrist. Svarene begynte ikke å komme før i siste halvdel av desember og de fortsatte å komme helt til midten av januar. Dette kan også i noen grad skyldes at jeg ferdigfrankerte skjemaene som B-post.

9.3. Avsluttende kommentar

For første gang har jeg fått brukt den betydelige mengde metodeteori jeg har tilegnet meg gjennom flere års studier, noe jeg har funnet veldig lærerikt og spennende. Dette understreker betydningen av å kombinere teori og praksis i en læreprosess for å oppnå best mulig resultat. På dette feltet som på de fleste andre felt blir en aldri utlært, det må heller handle om å hele tiden prøve å forbedre seg for å få det best mulige resultatet. Min neste undersøkelse vil som følge av det jeg har lært gjennom denne undersøkelsen bli bedre.

10. ETISKE BETRAKTNINGER

Kvale (2004) omtaler tre etiske regler for forskning:

Det informerte samtykke, konfidensialitet og etiske konsekvenser. Disse tre elementene skal kunne gi et grunnlag for å kunne vurdere et prosjekts moralske sider.

Det informerte samtykke skal kunne gi informantene mulighet til å kjenne prosjektets hovedmål, prosjektplan og om eventuelle fordeler og ulemper ved å delta.

De skal få informasjon om retten til å trekke seg fra prosjektet på hvilket som helst stadium og at medvirkning er basert på frivillighet.

Disse opplysningene fikk mine informanter i form av et informasjonsskriv (vedlegg), i tillegg fikk den intervjuede en muntlig forespørsel med den nødvendige informasjon.

Konfidensialitet er et krav som skal gi informantene trygghet for at det ikke gis opplysninger om personlige data som kan avsløre deres identitet. Enquêten ble utarbeidet på en måte som ivaretar informantenes anonymitet. Intervjupersonene informerte jeg om at jeg ikke ville benytte opplysninger om navn, bosted eller noe annet som kunne avsløre identiteten deres, og at alt materiale ville bli slettet når prosjektet avsluttes.

Det ble også informert om at prosjektet er godkjent av Norsk samfunnsvitenskaplige datatjeneste av forhold som gjelder personvern (vedlegg).

Med hensyn til konsekvenser for informantene ved å bli med på undersøkelsene mine mener jeg at det ikke finnes negative konsekvenser. I løpet av prosjektet har jeg tvert imot bare fått positive tilbakemeldinger fra informantene både med hensyn til tema og deltagelse.

11. DRØFTING AV UNDERSØKELSENE

I det følgende kapittelet vil jeg diskutere resultatene fra undersøkelsene. Jeg vil i hovedtrekk ta utgangspunkt i presentasjonen og analysen av dataene jeg fikk inn både i intervjuene og enquêten. Målet med dette vil være å besvare problemstillingen min:

”Hvordan fungerer godkjenningssystemet for enestående adoptanter i Norge?”

Jeg velger å drøfte resultatene fra enquêten på landsbasis, og ikke å gå inn i en drøfting av resultatene for hver enkel landsdel.

Grunnlaget for drøftingen har jeg hentet fra spørreundersøkelsen, intervjuene, litteratur som jeg har brukt tidligere i oppgaven i tillegg til egne refleksjoner.

11.1. Alder

Med hensyn til alder må en kunne si at de enestående adoptantsøkerne er en veldig ensartet gruppe. 82,5 % av de som har svart på spørreskjemaet er mellom 36-45 år. Her er det heller ingen større forskjeller mellom landsdelene. Intervjuobjektene mine faller også inn i denne kategorien. Oppad kan dette forklares med at retningslinjene sier at ingen av søkerne bør være over 45 år. Adopsjonsloven sier at bevilling til å adoptere kan bare gis til den som har fylt 25 år. Dermed finnes det ingen formell forklaring på den lave andelen søkere i kategorien 25-35 år. I intervjuene kom det frem at de alle brukte lang tid på å vurdere om enslig adopsjon var det rette. De mente at det var en avgjørelse som måtte modnes over flere år, at det tar tid å bli fortrolig med adopsjon som alternativ. . Det kan blant annet være viktige ting en skal velge bort; egenfødte barn og ekteskap/samboerskap.

I forhold til andre adoptivsøkere har utdanning og trygg økonomi i større grad vært et sentralt krav til den enslige søkeren. Det tar tid. Dette kan være en forklaring på den lave andelen søkere i denne aldersgruppen.

En annen forklaring kan være at dette henger sammen med det vi ser ellers i samfunnet at førstegangsmødre bli stadig eldre, sannsynligvis som en følge av ønske om utdanning og karriere med den tryggheten og selvstendigheten dette medfører å opparbeide. Den nødvendige personlige kompetansen (Skau 2004) kan det også ta tid å utvikle før en er klar for avgjørelsen om enslig adopsjon.

11.2. Bosted

Jeg valgte å dele landet inn i tre kategorier; Sør, Midt og Nord-Norge. Først og fremst for å ivareta anonymiteten. I ettertid ser jeg at dette ikke var optimalt. Jeg er enig med informanten som i en kommentar på spørreskjemaet påpekte det rare i å putte de tre største regionene i en kategori, mens de to minste ble skilt ut hver for seg. Jeg ser også at jeg kunne definert grensene mellom hver kategori.

Jeg finner det likevel interessant å se på prosentfordelingen mellom landsdelene. 71,9 % bor i det som er definert som Sør-Norge som omfatter Bufetat-regionene sør, øst og vest. Og selv om det hadde vært av interesse å se på den innbyrdes fordelingen her finner jeg det også interessant at så stor del av søkermassen tilhører disse regionene mot de 33,3 % som fordeler seg med 17,5 % på Midt-Norge og bare 7 % på Nord-Norge.

Ser en på de øvrige svarresultatene er det også Nord-Norge som skiller seg mest ut fra de andre. Det er også interessant at dette skillet kommer frem i EAF sitt medlemstreff: *Selv om vi gjennom dette treffet vil gi et tilbud til nokså mange av de som fram til nå ikke har hatt noe reelt tilbud om treff, er vi så absolutt klar over at vi fortsatt ikke har noe tilbud til dem som bor i Nord-Norge. Vi har ikke glemt dere, og jobber med å få til et tilbud til dere også, men foreløpig har vi dessverre ingen konkrete planer vi kan gå ut med* (EAF – nytt nr. 4 – 2006).

Foreløpig ser jeg ingen forklaringer på dette, det ville i tilfelle bare være rene spekulasjoner. Men dette ville være noe jeg kunne tenke meg å se nærmere på ved en senere anledning.

11.3. Erfaringer med aktørene i godkjenningssystemet

Her er det Bufetat som kommer dårligst ut. I spørreundersøkelsen med 36 % i kategorien svært god og hele 24,6 % i kategorien mindre god på landsbasis. Negative erfaringer med Bufetat (SUAK) er også et sentralt tema i to av intervjuene.

Om vi ser på dette i lys av det jeg har skrevet tidligere med bakgrunn i Dale og Hoems teorier om pedagogisk profesjonalitet og systembetingelser kan en forklaring på det dårlige resultatet være at Bufetat som delsystem har for sterk lokal identitet på bekostning av helhetsidentiteten til godkjenningssystemet. Det kan ha oppstått en monopolisering av hva som kan anerkjennes som gyldig kunnskap. For søkeren kan dette for eksempel vise seg ved at Bufetat setter spørsmålsteget ved sosialkontorets sosialrapport om søkeren. Søkeren kan da stille seg spørsmålet om Bufetat ikke stoler på sosialkontorets ferdigheter. Det kan oppfattes som at de som jobber i Bufetat nærmest er fastlåste i sinne referanserammer at det ikke finnes rom for nødvendig fleksibilitet.

Som jeg tidligere har vært inne på er det i godkjenningssystemet ikke lagt opp til direkte kommunikasjon mellom Bufetat og den enkelte søker. Det er likevel bare åtte som ikke har svart på spørsmålet om erfaringene med Bufetat. Dette kan vitne om at det likevel har vært en eller annen kommunikasjon mellom søkere og Bufetat. I intervjuene kommer det også fram at to av de intervjuede følte behov for å kontakte SUAK/Bufetat ved flere anledninger.

Erfaringene kan også ha vært indirekte ved at søkeren har erfaringene gjennom kommunikasjonen mellom sosialkontoret og Bufetat. Dette kom spesielt godt frem i et av intervjuene. Dale sier i sin andre tese om pedagogisk profesjonalitet at den lokale tilknytningen i delsystemene skaper kommunikasjonsproblemer i systemet, her godkjenningssystemet, som helhet. Forskjellen mellom delsystemene blir så stor at det kan bli vanskelig med kommunikasjon mellom delsystemene. Dale sier videre i tredje tese at det er snakk om et administrativt fellesskap. Effektivitet er sentralt i en rasjonell forvaltning hvor sentrale fenomener vil være tilsyn, kontroll og sanksjoner. Til tross for dette vil det fremdeles eksistere en heterogen identitet i de forskjellige delsystemene. Dette vanskeliggjør en utvikling av en forståelsesorientert kommunikasjon mellom medlemmene i systemet som helhet. Den forholdsvis lave scoren for Bufetat kan være et resultat av nettopp en mangel på forståelsesorientert kommunikasjon mellom medlemmene i godkjenningssystemet. En av kommentarene kan også være en bekreftelse på dette; *Avslag i Bufetat og siden godkjennelse var veldig belastende, venter fremdeles.*

Den forholdsvis høye svarprosenten her kan vitne om at det er behov for en mer tilrettelagt kommunikasjonslinje mellom søker og Bufetat. Dette vil kanskje innebære at den personlige kompetansen i større grad bør vektlegges i den forstand at søkerne ikke oppfatter de ansatte der som det en av de intervjuede beskriver som *uprofesjonelle, sure og korte*. Gjennom beskrivelsen av sine positive erfaringer sier de intervjuede noe om hva som skal til for å bli oppfattet som profesjonell. Med andre ord beskriver de høy personlig kompetanse, som ikke går på bekostning av den teoretiske og yrkesspesifikke kompetansen. Svarene i enquêten kan tyde på at de har de fleste med seg i denne beskrivelsen.

I en serviceerklæring for Statens ungdoms- og adopsjonskontor (SUAK) heter det blant annet:

Et av våre mål er å sikre en service du kan være tilfreds med. Henvender du deg til vårt kontor for informasjon eller for å spørre om saken din, skal du bli møtt med høflig vennlighet, interesse og holdninger som viser respekt og tillit (Statens ungdoms- og adopsjonskontor. Barne- og adopsjonsseksjonen 2001 -2003).

Selv om denne erklæringen ble gitt ut for noen år tilbake av det som den gang het SUAK, og som nå er blitt erstattet av Bufetatene vitner den i det minste om en formell vektlegging av det Skau (2004) kaller personlig kompetanse.

Isolert homogenitet i delsystemene med trange referanserammer og handlingsrom kan gjøre det vanskelig for den menneskelige utvikling blant de ansatte som vil være nødvendig for det Skau kaller deres personlige kompetanse. For søkerne vil den personlige kompetansen de møter hos medlemmene i systemet være avgjørende for kvaliteten på de erfaringene de gjør seg. Det at systemet til tross for det som kommer frem av diverse serviceerklæringer ikke er lagt opp til direkte kontakt mellom søker og Bufetat kan være årsaken til at vektleggingen av teoretisk og yrkesspesifikk kompetanse har vært høyere her til fordel for personlig kompetanse.

Om søkeren føler at personlige meninger hos aktørene preger vurderingsevnen vil dette helt klart prege kvaliteten på søkerens erfaringer med disse. Derfor vil det være viktig for aktørene å være profesjonell i den forstand at dette ikke skjer. Skau sier at dette vil være en viktig del av den personlige kompetansen. Dette viser at det ikke bare er i direkte kontakt med søkerne den personlige kompetansen vil være avgjørende for kvaliteten på erfaringene, men også gjennom de vurderingene som blir gjort av medlemmene i systemet i form av for eksempel begrunnelsen for et avslag på en søknad.

11.4. Hvilke egenskaper hos den enkelte aktør ser du på som viktige når du møter disse som søker?

Dette spørsmålet inkludert oppfølgingsspørsmålene hadde jeg ikke med på enquêten da jeg fant det vanskelig å lage svarkategorier som egnet seg som svar til å krysse av på linje med de andre spørsmålene i enquêten. Jeg valgte å ta de med i intervjuene da jeg mener de gir viktig, utfyllende informasjon til undersøkelsen totalt sett.

Med små nyanser i svarene svarte alle de intervjuede at det å bli møtt med egenskaper som forståelse, innlevelse og høflighet er avgjørende for en god prosess. På oppfølgingsspørsmålene om de hadde møtt disse egenskapene i møtet med hovedaktørene i søkerprosessen, og hva det hadde betydd for dem svarte alle at det hadde vært avgjørende for om de satt igjen med positive eller negative erfaringer med aktørene i prosessen. De negative erfaringene de hadde opplevd skyldtes nettopp fraværet av disse egenskapene. Da de beskrev positive erfaringer fra møter i prosessen var det også disse egenskapene som var i fokus. Dette viser hvor viktig det er for fagpersoner å ikke bare være profesjonell i møtene med klientene, men også inneha disse viktige menneskelige egenskapene som de intervjuede peker på.

En klient vil i utgangspunktet ofte føle seg underlegen i forhold til den profesjonelle. Det å skulle blottstille egne feil, svakheter og utilstrekkeligheter overfor en tilsynelatende feilfri fagperson er ikke enkelt. Det kan bli noe enklere hvis hjelperen er villig til å gå ned fra sin opphøyde pdestall i møtet med klienten.

Når en hjelper viser egne feil, kan det bidra til å avdramatisere klientens, og slik minske det psykiske og sosiale presset for han eller henne. Slik kan man løse opp i en spent samhandlingssituasjon, noe som kan være nødvendig for å komme videre
(Skau 2003)

Å kartlegge og bli kjent med den enslige adoptantsøkeren vil være avgjørende for fagpersonene som er involvert i en slik prosess. Derfor er det viktig at søkeren føler seg komfortabel nok til at dette vil være mulig. En av de intervjuede forklarer viktigheten av å bli møtt med de riktige menneskelige egenskapene det på denne måten;

Det gir meg en selvsikkerhet som sikker gjør at jeg kan fremme saken min bedre, eller være tydeligere på den jeg er - at det vil bli en bedre prosess fordi man får tillit til systemet og kan på en måte dele det med seg som er godt og vondt. Jeg tror de blir bedre kjent med mennesket, og det er jo det som er viktig at de gjør, det er jo det som er jobben deres.

11.5. I hvilken grad de enslige adoptantene/adoptantsøkerne har funnet spørsmål og krav relevante

Spørreundersøkelsen viser at bare 5,3 % har funnet spørsmål og krav til søkerne lite relevante. Dette tyder på at det er stor enighet blant de enslige adoptantene/adoptantsøkerne om at de formelle krav til adoptanten er hensiktsmessige. I intervjuene kom det fram at de i utgangspunktet fant spørsmål og krav relevante. En syntes vektleggingen fra SUAK/Bufetat på noen spørsmål ble for stor. En annen mente at det måtte være et skille på spørsmål og krav med hensyn til om det var første eller andregangssøknad. Sistnevnte punkt har jo også departementet nå sagt seg enig i ved å si at behandlingstiden for andregangssøkende nå skal være kortere. Det vil si at det stort sett finnes en felles oppfatning av målet med de formelle kravene, - og den ideelle adoptant.

Med denne enigheten om mål og mening blant alle aktørene i systemet må en kunne forvente at arbeidet med å få en strømlinjeformet og rettferdig prosess for alle involverte vil være et overkommelig mål. Til tross for at en har med mennesker å gjøre og den fleksibiliteten dette innebærer vil enighet om felles mål og mening sammen med høy faglig og personlig kompetanse blant alle medlemmene i systemet, inkludert søkerne, være et godt grunnlag for en god godkjenningssprosess.

Enigheten blant søkerne kan vitne om høy personlig kompetanse hos disse nettopp fordi kravene til den enslige adoptanten er i stor grad elementer som inngår i personlig kompetanse.

Det at så mange søkere finner spørsmål og krav i stor til noen grad relevante kan også tolkes dit hen at der det finnes missnøye med godkjenningssystemet er det i hovedsak i *utøvelsen* av det formelle systemet. Dette støtter også analysen fra intervjuene opp om.

11.6. Hva de enslige adoptantene/adoptantsøkerne har funnet mest belastende

I enquêten har totalt 70,2 % krysset av ventetiden som det mest belastende i godkjenningssystemet. I intervjuene blir også ventetiden beskrevet som et av de mest belastende punktene.

Når så mange føler dette som en belastning blir det nærliggende å spørre om det må være sånn, eller om det er mulig å gjøre noe med det.

Jeg har tidligere vært inne på ventetiden som et sentralt trekk ved godkjenningssystemet. Jeg nevnte blant annet at det også finnes positive aspekt ved ventetiden om en bruker den konstruktivt, men at det kommer til en grense hvor ventetiden blir en belastning. Hvor denne grensen går, vil nok variere litt fra søker til søker, men ventetid på flere år vil nok være en belastning for de aller fleste, noe som også spørreundersøkelsen viser.

Om en ser på de lange ventetidene i godkjenningssystemet i lys av Dale og Hoems teorier om pedagogisk profesjonalitet og systembetingelser kan en forklaring igjen være det Dale tar for seg i tese to (Dale 1999). Der sier han at isolert homogenitet i delsystemene kan føre til en uholdbar heterogenitet i systemet som helhet. Forskjellen mellom delsystemene blir så stor at det kan bli vanskelig med kommunikasjon mellom delsystemene. En felles innramming av problemet mangler. Manglende og vanskelig kommunikasjon mellom aktørene i godkjenningssystemet kan være en årsak til lange ventetider. Det som er kommet frem i oppgaven så langt kan tyde på dette. Analysen av intervjuet kan også vitne om dette da det der blant annet kommer fram at det spesielt er ventetiden hos SUAK/Bufetat som er mest belastende.

Dale sier videre i sin fjerde tese at dette fører til fravær av et kollektivt ansvar for kvalitet av det helhetlige systemet.

Dersom en klarte å skape et system bestående av delsystemer som hele tiden fokuserte på sentrale dimensjoner som; fellesskap, stabilitet, homogenitet og kommunikasjon (Dale 1999) ville kvaliteten på det helhetlige systemet alltid være i fokus. Om ventetidene i godkjenningssystemet gikk ned ville søkerne oppleve dette som en klar kvalitetsforbedring. I følge undersøkelsen ville belastningene som enslig adopsjonssøker reduseres betraktelig.

Kvalitetssikring bør være sentralt i alle systemer også i godkjenningssystemet for enslige adoptanter. Derfor bør det være interessant for aktørene i godkjenningssystemet å se nærmere på hva som kan være årsaker til de lange ventetidene, og hva som kan gjøres for å redusere disse.

Det koster opp mot kr 100 000,- å gjennomføre en adopsjon. En betydelig sum for en enslig adoptant. Likevel har bare 1,8 % krysset av det økonomiske som det mest belastende. Det samme antallet har krysset utfylling og innhenting av papirer som det mest belastende. Dette til tross for at listen over de nødvendige papirer som må fremskaffes er lang. Flere har krysset av kontakten med aktørene i godkjenningssystemet som det mest belastende, men ikke flere enn 10,5 %. Intervjuene støtter disse funnene.

Dette understreker hvor belastende søkerne finner ventetiden.

Jeg understreker at jeg tar opp ventetidene som ligger i det norske systemet med de norske aktørene. Ventetider som skyldes ting i giverlandene kan det i utgangspunktet gjøres lite med fra norsk side. For eksempel de nye reglene som gjelder for Kina fra mai 2007 må en bare forholde seg til da det er lite en kan gjøre fra norsk side (se tidligere i oppgaven). Når det er sagt er det flere som mener at norske myndigheter kan og bør gjøre mer for å opprette samarbeid med land som eventuelt vil åpne for enslig adopsjon. Vietnam har blitt nevnt som et alternativ. Dette kommer blant annet frem på EAF sin oppslagstavle;

Villig til å stille opp i NRK

Hei!

Jeg har fått en henvendelse fra NRK Dagsrevyen som ila. helga ønsker å lage en sak på enslig adopsjon og den situasjonen som nå er oppstått. De ønsker å lage et intervju med en av dere som står i kø, men som nå ikke kommer til å få sendt søknaden til Kina innen 01.05.

Vinklingen på programmet vil bli departementets foreløpige motvilje mot å gå inn i nye land som kunne avhjulpet situasjonen for oss enslige, så det er absolutt i vår interesse at et av våre medlemmer stiller opp.....

TV2-innslaget

Hei Nina, flott innsats på TV2 i dag morges! Godt å høyra at BUFDIR og AF er opne for nye land. Bare synd at redaksjonen ikkje hadde fått med seg ein representant frå Barne- og likestillingsdep. Det hadde vore svært interessant å høyra kvad ei meiner for tida, sidan det er dei som sit med bukta og begge endane i forhold til Vietnam og andre aktuelle land. Eg ventar i spenning.

Informativt innslag

Eg høyrdet og det informative innslaget. Godt å vita meir om stoda – men det gjer vondt å høyra at utsiktene for opning mot Vietnam ikkje er gode. Eg fattar ikkje kvifor norske myndigheter ikkje vil inngå adopsjonsavtale med landet, så lenge våre naboar Sverige og Danmark er inne.

Flott innslag i P1

Flott innslag i nrk P1 Nina! Saklig, varm og informativ. Godt å ha slike som deg i fronten for en så viktig kamp! Vi må finne politikere som vil brenne for saken og stå løpet ut, eneste sjanse tror jeg.

(www.eaf.no: Oppslagstavle og gjestebok. 09.02.07)

I to av intervjuene kommer det også frem at uvissheten før en starter prosessen, om hva prosessen innebærer føles belastende. Dette kan vitne om at mer tilgjengelig informasjon om den enslige adopsjonsprosessen kunne være ønskelig. Dette favner også om mer informasjon om de ulike ventetidene, som mest sannsynlig også ville gjøre disse lettere. De intervjuede levner ingen tvil om at de har søkt den informasjon som allerede foreligger, men likevel føler de uvissheten belastende.

11.7. I hvilken grad det å få barn som enestående adoptant har svart til forventningene, og kunne disse tenke seg å adoptere flere barn?

I spørreundersøkelsen har hele 95,2 % svart i stor grad på spørsmålet om det å få barn har svart til forventningene.

Dette vitner mest sannsynlig om at de enslige adoptantene har vært godt forberedt.

Dette kan tyde på et godt godkjenningssystem i den forstand at det klarer å plukke ut de riktige kandidatene med de rette kvalifikasjonene, enslige adoptanter med høy personlig kompetanse, og som for øvrig også tilfredsstiller de øvrige kravene for å bli enslig adoptant.

Det at hele 81 % svarer ja på spørsmålet om de kunne tenke seg å adoptere flere barn kan tyde på det samme.

I intervjuene kom det for øvrig fram at selve godkjenningsprosessen ikke hadde hatt noen innflytelse på forventningene til det å få barn. En av de intervjuede mente at egne forventninger til det å få barn ble innfridd 100 %, mens den andre fikk frem et noe mer nyansert bilde rundt dette. Sannsynligheten for at forskjellen i disse svarene skyldes meg som intervjuer ser jeg på som svært stor da jeg tror at de aller fleste ville slutte seg til de fleste erfaringene den ene av de intervjuende viser til.

Den siste tidens interesse for og fokus på kurs for adopsjonssøkere kan være et signal på at det er i aktørenes, inkludert adoptantene/søkernes, interesse å prege disse forventningene i større grad.

11.8. Oppsummering

Problemstillingen min var;

”Hvordan fungerer godkjenningssystemet for enestående adoptanter i Norge?”

Er systemet godt nok i forhold til mål og de hensyn som må tas?
Hva er disse målene og hvilke hensyn må tas?

Oppsummert kan en si at det *formelle* godkjenningssystemet for enestående adoptanter i Norge fungerer tilfredsstillende, men at det finnes forbedringspotensial ved den utøvende delen av systemet.

Undersøkelsene viser at de enslige adoptantene/adoptantsøkerne stort sett er enige i de krav og spørsmål som stilles for å bli enslig adoptant. Det finnes en felles oppfatning av målet med de formelle kravene, og av den ideelle enestående adoptant.

Sett ut ifra et pedagogisk perspektiv kan det se ut som at det formelle godkjenningssystemet resulterer i at en får de enslige adoptantene som er ønskelig. Gjennom de krav og spørsmål som stilles setter en blant annet sentrale begrep som oppdragerpersonlighet, emosjonell modenhet, oppdragerklima, pedagogisk kjærlighet og estetisk oppdragelse i fokus.

Det formelle godkjenningssystemet viser også at vektleggingen av det Skau kaller personlig kompetanse hos søkerne er betydelig.

En ser at de begrepene jeg har lagt vekt på i det pedagogiske perspektivet og det som menes med personlig kompetanse ofte er sammenfallende, med andre ord to sider av samme sak. Videre er dette sammenfallende med de krav som stilles til enslige adoptantsøkere.

Gjennom undersøkelsene i prosjektet og ved egen observasjon viser det seg også at de enestående adoptantene er tilfredse som enslige adoptanter. Noe som også tyder på at det formelle godkjenningssystemet fungerer tilfredsstillende.

Det at gruppen enslige søkere og adoptanter i følge undersøkelsene i stor grad må sies å være ensartet med hensyn til alder, 85,96 % er i aldersgruppen 36-45, kan også være med på å understreke betydningen av elementene i det pedagogiske perspektivet og vektleggingen av personlig kompetanse i godkjenningssystemet. Det tar tid å tilfredsstille kravene til det formelle godkjenningssystemet.

Med hensyn til *utøvelsen* av systemet viser prosjektet mitt at det finnes forbedringspotensial.

På bakgrunn av de teoriene jeg har brukt og de undersøkelsene jeg har gjort kan det se ut som at noe må gjøres for å kvalitetssikre den utøvende delen ved godkjenningssystemet.

Prosjektet med utgangspunkt i undersøkelsene viser at Dales teorier om pedagogisk profesjonalitet kombinert med Hoems systembetingelser og Skaus kompetansemodell kan være en fruktbar tilnærming for å få et godkjenningssystem som fungerer optimalt også i den utøvende delen av systemet.

Undersøkelsene viser at et større fokus på kommunikasjon og personlig kompetanse, først og fremst hos Bufetat vil være av avgjørende betydning for å kvalitetssikre alle ledd i godkjenningssystemet.

Målet må være et godkjenningssystem bestående av aktører som hele tiden fokuserer på sentrale dimensjoner som fellesskap, stabilitet, homogenitet og kommunikasjon.

Mest sannsynlig ville dette blant annet kunne lede til at ventetiden som de enslige adoptantene/ adoptantsøkerne i følge undersøkelsene finner mest belastende ved godkjenningssystemet, kunne reduseres noe, og også gjøres mindre belastende.

Det viser seg også at enestående adoptanter og søkere er opptatt av hva de sentrale myndigheter kan gjøre for å tilrettelegge for enestående adopsjon. De nye retningslinjene og kravene fra Kina har intensivert kravet fra blant andre EAF til norske myndigheter om å intensivere arbeidet med å finne nye samarbeidsland som tillater enslig adopsjon. De viser blant annet til våre naboland som har klart dette.

Den geografiske fordelingen av enslige adoptanter og søkere som undersøkelsene viser, og til dels ikke viser, pluss de skillene i noen av svarene denne fordelingen gir er noe jeg kunne tenke meg å se nærmere på i et fremtidig prosjekt.

Hvordan er den geografiske fordelingen innenfor det jeg har kategorisert som Sør-Norge, hvorfor er det forholdsvis få enslige adoptanter og søkere i Nord-Norge, og hvorfor skiller disse seg tydelig ut i noen av svarene? Dette ville vært sentrale spørsmål å søke svar på i et slikt prosjekt.

Litteraturliste

- Adopsjonsforum (2003); *Råd og veiledning i adopsjonsprosessen*. www.adopsjonsforum.no
- Adopsjonsforum (2007): Adopsjonsforum>info@adopsjonsforum.no> 5.mars 2007
- Barne- og familiedepartementet (1998): *Rundskriv om utenlandsadopsjon med retningslinjer for undersøkelse og godkjenning av adoptivhjem*. Utgitt av sosialdepartementet
- Befring, E. (1998): *Forskningsmetode og statistikk*. Oslo: Det Norske Samlaget
- Dale, E. L. (1999): *Etikk for pedagogisk profesjonalitet*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag
- Dale, E. L. (1992): *Kunnskapens tre og kunstens skjønnhet om den estetiske oppdragelse i det moderne samfunn*. Oslo: Ad Notam Gyldendal A/S
- Dale, E. L. (1999): *Utdanning med pedagogisk profesjonalitet*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS
- Dalen, M. (2006): *Kveldsnytt*, NRK, 24. juni 2006.
- Enslige adoptantere forening (2006): *EAF-nytt*, nr. 4. Et magasin fra Enestående Adoptantere Forening
- Enslige Adoptantere Forening (2007) *Oppslagstavle og gjestebok*. www.eaf.no
- Evenshaug, O. og Hallen H. (1998): *Familiepedagogikk. Oppdragelsens hva, hvordan og hvorfor*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS
- Fog, J. (2004): *Med samtalen som utgangspunkt*. København: Akademisk Forlag
- Kvale, S. (2004): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Lehland, K. (2007): Adopsjonsforum. E-post, 6.mars 2007.
- Malterud, K. (1996): *Kvalitative metoder i medisinsk forskning. En innføring*. Oslo: Tano Aschehoug
- Myhre, R. (1994): *Oppdragelse i helhetspedagogisk perspektiv*. Oslo: Ad Notam Gyldendal
- Neumann, B. (2005): *Trygg. Godt fellesskap – god læring*. Oslo: Cappelen Forlag as
- Repstad, P. (1993): *Mellom nærhet og distanse*. Oslo: Universitetsforlaget
- Skau, G. M. (2004): *gode fagfolk vokser... personlig kompetanse som utfordring*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag
- Skau, G. M. (2003): *Mellom makt og hjelp*. Oslo: Universitetsforlaget
- Statens ungdoms- og adopsjonskontor (2001-2003) *Serviceerklæring for Statens ungdoms- og adopsjonskontor*. Utgitt av Barne- og adopsjonsseksjonen

Vegstein M. (2007): Nestleder i Enslige Adoptanters Forening. E-post, 8. februar 2007

Verdens Barn (2004): *Informasjon til adoptivsøkere*. Oslo: Informasjonshefte utgitt av Verdens Barn

Verdens Barn (2007): *Vedr. innføring av nye retningslinjer for adopsjon fra Kina*. Oslo: Informasjonsskriv fra Verdensbarn til sine Kinasøkere

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Monica Dalen
Institutt for spesialpedagogikk
Universitetet i Oslo
Postboks 1072 Blindern
0318 OSLO

Vår dato: 07.12.2006

Vår ref:15563/KH

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 19.10.2006. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 06.12.2006. Meldingen gjelder prosjektet:

15563	<i>Hvordan fungerer godkjenningssystemet for enestående adoptanter i Norge?</i>
Behandlingsansvarlig	Universitetet i Oslo, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Monica Dalen
Student	Laila Larsen

Etter gjennomgang av opplysninger gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon, finner vi at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33.

Dersom prosjektopplegget endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for vår vurdering, skal prosjektet meldes på nytt. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/endingsskjema>

Vedlagt følger vår begrunnelse for hvorfor prosjektet ikke er meldepliktig. Prosjektet kan settes i gang.

Vennlig hilsen

Bjørn Henriksen

Kjersti Håvardstun

Kontaktperson: Kjersti Håvardstun df: 55 58 29 53

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Laila Larsen, Asnesveien 29 C, 3222 SANDEFJORD

Arbeidsgangkontor / District Office:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uis.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kjrs@skano@st.mn.no
TRONDHØJ: NSD, NVP, Universitetet i Trondheim, 7037 Trondheim. Tel: +47-77 64 43 35. nsd@nvp.uib.no

Det fremgår av melding og telefonsamtale med prosjektleder 22.11.2006, at det ikke vil bli registrert direkte eller indirekte personidentifiserbare opplysninger. Det forutsettes, som avtalt per telefon 06.12.2006, at intervjuguidens spørsmål 2 og 3 erstattes av følgende spørsmål:
-Hvor lang tid gikk det fra du startet søkerprosessen til du fikk barnet?

All den tid det ikke registreres direkte eller indirekte personidentifiserbare opplysninger er prosjektet ikke underlagt meldeplikt i henhold til personopplysningsloven.

Intervjuguide

Søkeren

1. Søkerens alder, søsken, familie og venner
2. Hvor lenge varte søkerprosessen?
3. Hvorfor valgte du enslig adopsjon?

Kontakten med hovedaktørene i søkerprosessen

1. Hvilke instanser har du vært i kontakt med i forbindelse med søknaden om enslig adopsjon?
2. Erfaringer fra møtet med disse; spesielt gode /spesielt dårlige
3. Hvilke egenskaper hos den enkelte aktør ser du på som viktige når du møter disse som søker?
4. Har du møtt disse egenskapene i møtet med hovedaktørene i søkerprosessen?
5. Hva betyr det for deg å bli møtt av aktører med disse egenskapene?
6. Har du funnet spørsmål og krav til deg som enslig adoptant relevante? Hvorfor/hvorfor ikke?
7. Hva har du funnet mest belastende i søkerprosessen?

Etter søkerprosessen

1. Påvirket søkerprosessen de forventningene du hadde til å få barn som enslig adoptant? Hvorfor /hvorfor ikke?
2. I hvilken grad har det å få barn som enestående adoptant svart til de forventningene du hadde på forhånd?
3. Har søkerprosess for barn nr 2 vært annerledes enn den første?
Hvis ja, på hvilken måte?

Til slutt vil jeg gjøre en kort oppsummering av det som er kommet frem i intervjuet, og be om muntlig samtykke til at jeg kan bruke det i oppgaven.

Laila Larsen
Asnesveien 29c
3222 Sandefjord
Mobiltlf. 906 25 885
E-mail: lailalar@broadpark.no

Sandefjord 07.desember 2006

Forespørsel om deltagelse i spørreskjemaundersøkelse av enslige adoptanter om deres erfaringer med godkjenningsprosessen for å bli enslig adoptant.

Mitt navn er Laila Larsen: Jeg er student ved Universitetet i Oslo der jeg i løpet av de to neste semestre skal skrive min hovedfagsoppgave/masteroppgave innenfor faget pedagogikk

I løpet av utdanningen har jeg skrevet flere semesteroppgaver innenfor temaet adopsjon. Det førte til at jeg også ville skrive min hovedoppgave innenfor dette feltet.

I min oppgave er jeg interessert i å få tak i de erfaringer enslige adoptanter/søkere har med godkjenningsprosessen. Dette er viktig informasjon for hovedaktørene adoptantene er i kontakt med og deres arbeid med å få til en best mulig prosess for alle parter.

Jeg håper dere vil ta dere tid til å besvare spørreskjemaet mitt. Det vil ligge ute til og med desember06.

Prosjektet er godkjent av Norsk Samfunnsvitenskaplige Datatjeneste for godkjenning. Min faglige leder er professor Monika Dalen ved det utdanningsvitenskaplige fakultet ved Universitetet i Oslo. Som du vil se er skjemaet helt anonymisert. All informasjon vil bli behandlet på en etisk forsvarlig måte, og all informasjon vil bli slettet når prosjektet avsluttes våren 2007.

Har du spørsmål i forbindelse med denne henvendelsen, ser jeg gjerne at dere kontakter meg enten på telefon eller mail.

Takk for at du tok deg tid til å lese brevet.

Vennlig hilsen
Laila Larsen

Forskning om eneadoptanter i Norge

En student ved Universitetet i Oslo har bedt EAF-styret viderefremme en forespørsel til medlemmene om å bidra med statistisk materiale til en Mastergrads-oppgave om enestående adopsjon. Nedenfor kan dere selv lese studentens beskrivelse av prosjektet sitt. Vedlagt denne utgaven av EAF-nytt finner dere et ferdig frankert spørreskjema, og vi ber om at dere fyller dette ut og sender det til studenten innen utgangen av desember 2006. Dersom du

ikke fikk spørreskjemaet i konvolutten med EAF-nytt, eller dersom du laster ned bladet fra nettet, kan du bruke spørreskjemaet nedenfor.

Styret mener en slik undersøkelse vil bidra til å øke forståelsen for og kunnskap om enslige og adopsjon, og vi oppfordrer alle til å bidra.

Marit, nestleder i EAF

Laila Larsen
Asnesveien 29c, 3222 Sandefjord
Mobiltlf. 906 25 885,
E-mail: lailalar@broadpark.no

Forespørsel om deltagelse i spørreskjemaundersøkelse av enestående adoptanter om deres erfaringer med godkjenningsprosessen for å bli enestående adoptant.

Mitt navn er Laila Larsen. Jeg er student ved Universitetet i Oslo der jeg i løpet av de to neste semestre skal skrive min hovedfagsoppgave/master-oppgave innenfor faget pedagogikk.

I løpet av utdanningen har jeg skrevet flere semesteroppgaver innenfor temaet adopsjon. Det førte til at jeg også ville skrive min hovedoppgave innen dette feltet.

I min oppgave er jeg interessert i å få tak i de erfaringene enestående adoptanter har med godkjenningsprosessen. Dette er viktig informasjon for hovedaktørene adoptantene er i kontakt med og deres arbeid med å få til en best mulig prosess for alle parter.

Jeg håper dere vil ta dere tid til å besvare spørreskjemaet mitt, og returnere det til meg innen desember 06.

Prosjektet er godkjent av Norsk Samfunnsvitenskaplige Datatjeneste. Min faglige leder er professor Monika Dalen ved det utdanningsvitenskaplige fakultet ved Universitetet i Oslo. Som du vil se er skjemaet helt anonymisert. All informasjon vil bli behandlet på en etisk forsvarlig måte, og all informasjon blir slettet når prosjektet avsluttes våren 2007.

Har du spørsmål i forbindelse med denne henvendelsen, ser jeg gjerne at dere kontakter meg enten på telefon eller mail.

Takk for at du tok deg tid til å lese brevet.

Vennlig hilsen
Laila Larsen

Spørreskjema til enslige adoptanter

Hvem er du?

1. Alder

25-35 ☐

36-45 ☐

Over 45 ☐

2. Bosted

Sør-Norge ☐

Midt-Norge ☐

Nord-Norge ☐

Søknadsprosessen

4. Hvordan er din erfaring med sosialkontoret?

Svært god ☐

God ☐

Mindre god ☐

5. Hvordan er din erfaring med BUFA?

Svært god ☐

God ☐

Mindre god ☐

6. Hvordan er din erfaring med adopsjonsforeningen?

Svært god ☐

God ☐

Mindre god ☐

7. I hvilken grad har du funnet spørsmål og krav til deg som enslig adoptant relevante?

I stor grad ☐

I noen grad ☐

I liten grad ☐

8. Hva har du funnet mest belastende i søkerprosessen?

Utfylling/innhenting av papirer ☐

Kontakten med 4, 5 og 6 over ☐

Det økonomiske ☐

Ventetiden ☐

Annet ☐

Etter søknadsprosessen

8. I hvilken grad har det å få barn som enestående adoptant svart til de forventningene du hadde på forhånd?

I stor grad ☐

I noen grad ☐

I liten grad ☐

9. Kunne du tenke deg å adoptere flere barn?

Ja ☐

Nei ☐

Vet ikke ☐

Kommentar: _____

8.5. Spørreskjema til enestående adoptanter

1. Alder

25-35 ☐

36-45 ☐

Over 45 ☐

2. Bosted

Sør-Norge ☐

Midt-Norge ☐

Nord-Norge ☐

Søknadsprosessen

3. Hvordan er din erfaring med sosialkontoret? Svært god ☐ God ☐ Mindre god ☐

4. Hvordan er din erfaring med BUFETAT? Svært god ☐ God ☐ Mindre god ☐

5. Hvordan er din erfaring med adopsjonsforeningen Svært god ☐ God ☐ Mindre god ☐

6. I hvilken grad har du funnet spørsmål og krav til deg som enslig adoptant relevante?
I stor grad ☐ I noen grad ☐ I liten grad ☐

7. Hva har du funnet mest belastende i søkerprosessen?

Utfylling/innhenting av papirer ☐ Kontakten med 4, 5 og 6 over ☐ Det økonomiske ☐
Ventetiden ☐ Annet ☐

Etter søknadsprosessen (For de som har fått barn)

8. I hvilken grad har det å få barn som enestående adoptant svart til de forventningene du hadde på forhånd?
I stor grad ☐ I noen grad ☐ I liten grad ☐

9. Kunne du tenke deg å adoptere flere barn?

Ja ☐ Nei ☐ Vet ikke ☐

Kommentar:

Se baksiden: Skjemaet er ferdig frankert og adressert. Vennligst returner innen 31.des.06. Takk for hjelpen